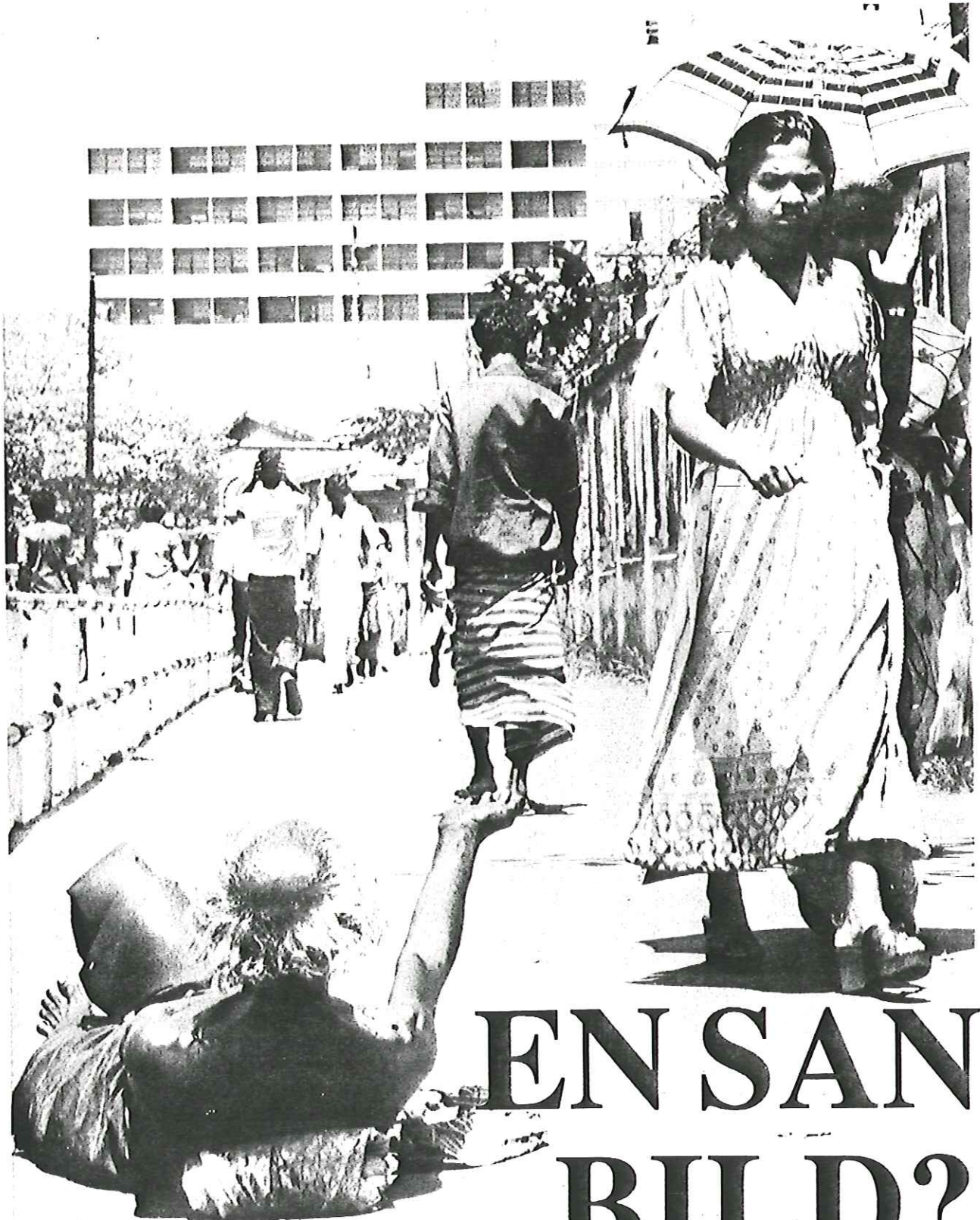

2/85 maj årg 9 15 kr

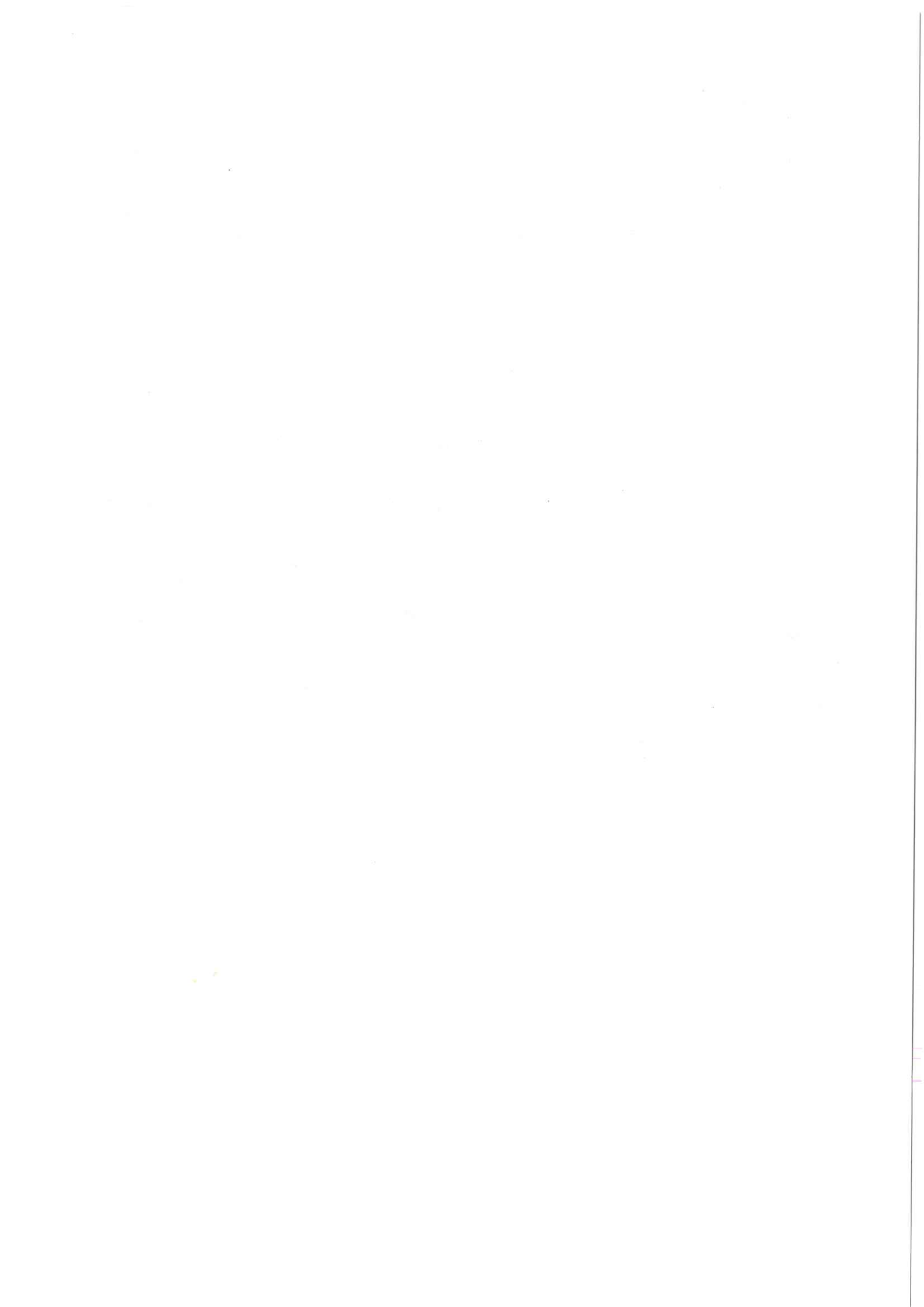
Journalist
LARS EKLUND
Råbygatan 5
S-223 61 LUND
Sweden
Tel 046 / 13 35 68

sydasien

politisk och kulturell tidskrift

EN SANN BILD?

sydasien

2/85 politisk och kulturell tidskrift

Sydasiens
Box 1625
221 01 LUND

Besöksadress: Skolgatan 5 (Lars Eklund)
Telefon: 046 - 13 35 68
Teknisk redaktör: Lars Eklund
Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Tryck: Infotryck ab, Malmö 1985
Register: PROGEK, Göteborg
ISSN 0282-0463

Sydasiensbulletinen ges ut fyra gånger per år. Redaktionen växlar mellan Stockholm, Göteborg och Skåne.

Detta nummer ansvarar göteborgsredaktionen för. Nästa nummer görs i Lund och utkommer i september. Artiklar, debattinlägg mm är välkomna.

Manusstopp: 1/8 1985 (Adress: se ovan)
Redaktionen för detta nummer: Stig Hansén, Thomas Bibin och Lars Eklund

Prenumeration för privatpersoner kostar 60 kr för fyra nummer (ett år), övriga betalar 75 kr. Vi är mycket tacksamma för stödprenumeration 100 kr. Lösnummerpris numera 15.

Postgiro: 79 54 96-9 Sydasiens

Omslagsbild: Helge Rubin

Kontaktpersoner för Sydasienskommittéerna:

Stockholm:
Gerard Rikken, Ringvägen 9A
117 26 Stockholm, 08-68 43 71

Göteborg:
Thomas Bibin, Erik Dahlbergsgatan 27 A,
411 31 Göteborg, 031-16 15 12

Skåne:
Göran Djurfeldt, Kullavägen 3,
232 02 Åkarp, 040-46 08 95

Uppsala:
Anders Forsberg, Fänkålgatan 3,
754 47 Uppsala, 018-25 47 27

Danmark:
Stig Toft-Madsen, Burmeistersgade 27,
DK-1429 Köpenhamn K, 01-54 56 11

Sydasienskommittéernas plattform:
Sydasienskommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasiens och att stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens och i Sverige.

Innehåll

TEMA AFGHANISTAN:

Quislingbesök i Sverige	
- Börje Almquist	8
Svälvt och bomber Sovjets vapen	
- Asger Christensen	10
Sjukvård för folket	
- Johan Lagerfelt	12
Afghansk litteratur i dag	
- Baqr Moin	14
Nya böcker om Afghanistan	
- Stig Hansén	14

BHUTAN:

Resa i Åskdrakens land	
- Arne Georgzén	16

BANGLADESH:

Seger för Ershad	
- Kjell Johansson	21
Vad gör Swedish Match?	
- Feroze Ahmed	4

INDIEN:

Oppositionen kom tillbaka	
- Ajit Roy	19
Skevt bild av Indien	
- Göran Djurfeldt	6
Om en resa i Indien	
- Tomas Löfström	32

PAKISTAN:

Seger för Zia	
- Bo Gunnarsson	20
Faiz Ahmed Faiz	
- Lars Eklund	29

SRI LANKA:

Kotmale står klart	
- Thomas Bibin	25
Kriget i Jaffna	
- Bo Gunnarsson	26

ADOPTIONER:

Kritiken tog skruv	
- Thomas Bibin	22
Nya lagens effekter	
- Daniel Asplund	23
Tankar kring adoption	
- Aino Trosell	24

RECENSIONER

.....	30
-------	----

NOTISER

.....	31
-------	----

EN DYRBAR BEKANTSKAP

SYDASIENS har sedan 1983 försökt att sälja sig via Presam (Pressbyrå m fl). Det har varit en dyrbar bekantskap.

Vi har fått 85 öre av Presam för varje sällt exemplar. Men eftersom också SYDASIENS kostar pengar att sätta och trycka så har vårt samliv med Presam blivit en brakförlust. Dessutom har mindre än en fjärdedel sålts av de 300 ex vi levererat av varje nummer.

Som om inte detta vore nog har Presam aviserat nya avgifter från och med i år. Dessa avgifter saknar betydelse för Presams storkunder medan de är ett avgörande slag mot småkunderna. Skälet är att vissa fasta avgifter höjs med 137% samtidigt som den rörliga avgiften per exemplar sänks med 47%. Presam kommer på detta sätt att sprida allt färre kulturtidskrifter på allt färre försäljningsställen.

På Presam viftar man bort kritiken mot de nya avgifterna. "Det är inte Presams sak att driva kulturpolitik" (känns det postala favoritargumentet igen?) säger man och "det rör sig ju bara om några tusentals kronor för de hårdast drabbade."

Avtalen med Presam bygger dels på att avgifterna högst ska uppgå till Presams självkostnader. Dels ska tidningsutgivarna få ett "prestationsanpassat distributionsalternativ till lägsta möjliga kostnader". Avgifterna debiteras och redovisas enligt ett oerhört invecklat system, och de plötsliga förändringarna i tariffen visar att inte ens Presam självt litat på sina siffror. Vi betvivlar därför denna tariffändring som så utpräglat gynnar de stora på bekostnad av de små.

SYDASIENS fortsätter dock sälja via Presam en tid trots en given förlust. Vi ser det som en reklamkostnad, och efter underhandlingar med Presam kan vi kanske komma undan lite billigare. Det sker genom en begränsning av försäljningsställena och genom att vi tar över en del av Presams interndistribution av SYDASIENS.

Svenska Muséer, 65,-; 4 nrl/år
Sydasiens, 60,-; 4 nrl/år
Synpunkt, 50,-; 6 nrl/år
Sökaren, 110,-; 10 nrl/år

T

TBV-kontakt, Gratis, 4 nrl/år
Teaterforum, 60,-; 6 nrl/år

Prenumerera!

Ett år (fyra nummer) för 60 kr.
Insättes enklast på postgiro
79 54 96-9.

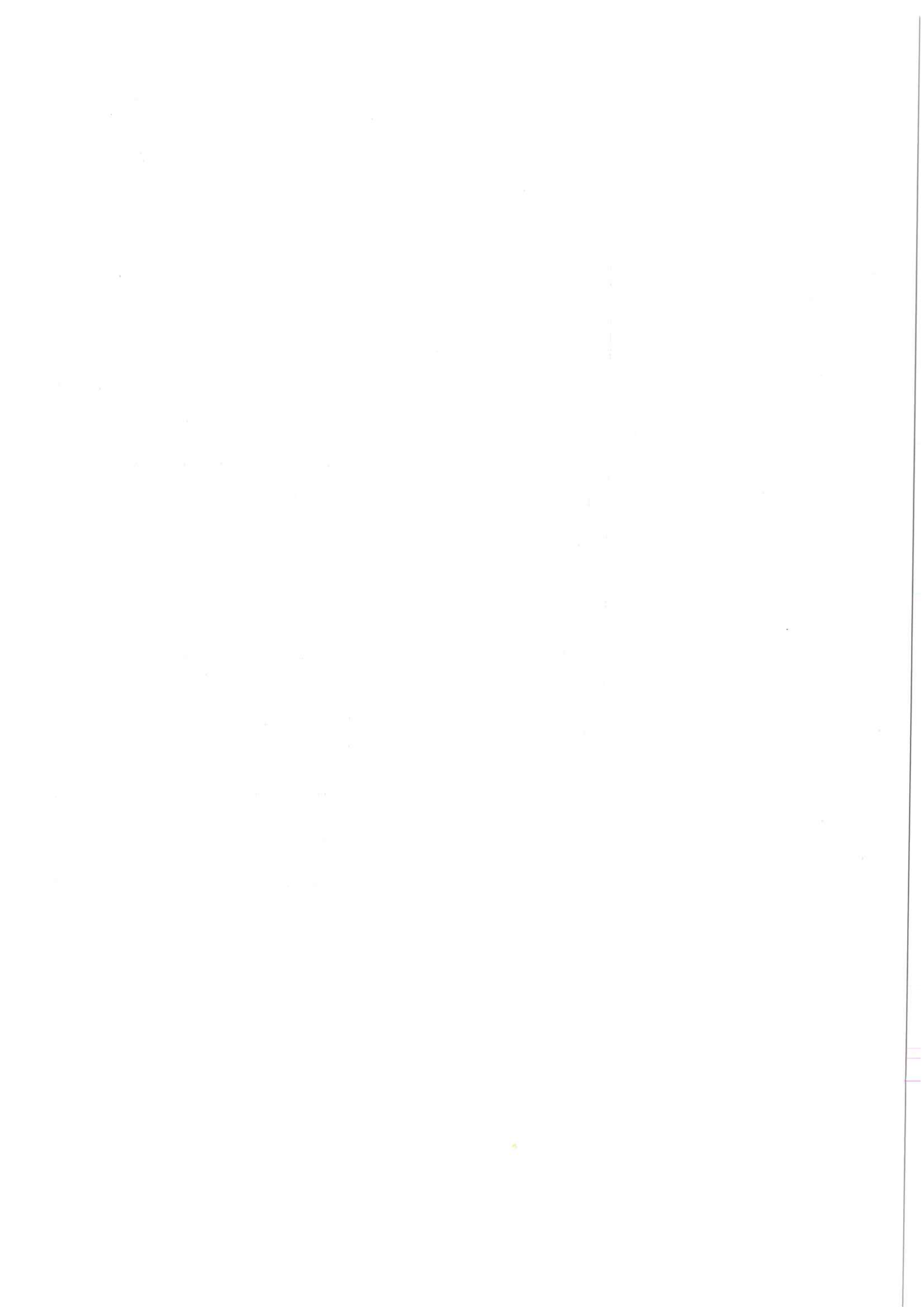

Foto: Tommy Engman

Lördagen den 23 mars demonstrerade 6000 i Stockholm mot Sovjets brutala ockupation av Afghanistan — och runt om i Sverige arrangerades protestmöten.

Som ett motdrag mot den växande opinionen bjöd det sovjettroga arbetarpartiet kommunisterna in Anahita Ratebzad, f.d utbildningsminister i Babrak Karmals quislingregim i Kabul. De första dagarna i april reste hon till Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall för att försvara Sovjets närvaro i Afghanistan. Och hon möttes av omfattande protester.

I detta nummer av SYDASIEN handlar temat om Afghanistan.

Där kan Du läsa om Anahita Ratebzads besök; om hur Sovjets krigföring förändrats de senaste åren; om hur det är att arbeta som läkare inne i Afghanistan och om några nyutkomna böcker om Afghanistan.

SE SIDORNA 8—15!

Är det timmer som Swedish Match vill åt i Bangladesh? Här flottning på floden Karnaphuli i Chittagongs bergstrakter. Foto: Thomas Bibin.

☆☆☆ SWEDISH MATCH

Dhaka Match Industries Co. Ltd., Bangladesh, är ett nybildat företag, vari Swedish Match förvärvat 60 procent av aktierna. Företaget, som har mer än 50 procent av den snabbt växande tändsticksmarknaden, marknadsför tändstickor med främst ovanstående välkända märken.

Ett svenskt företag har med hjälp av biståndspengar nyligen köpt två tändsticksfabriker i Bangladesh. Därmed medverkar svenska biståndspengar till ett ökat multinationellt inflytande inom den bangladeshiska industrin samtidigt som lågt räknat 2 600 arbetare kommer att avskedas inom de närmaste åren.

Business i tändsticks- branschen:

Biståndspengar ger arbetslöshet

► Swedish Match (fd STAB – Svenska Tändsticksaktiebolaget) har nyligen av den bangladeshiska staten köpt 60 % av aktierna i de två mest lönsamma bangladeshiska tändsticksfabrikerna Dacca Match och Dada Match. Samtidigt har den svenska biståndsfonden Swedfund gått in och tagit över 10 % av aktierna medan den bangladeshiska staten behållit resterande 30 %.

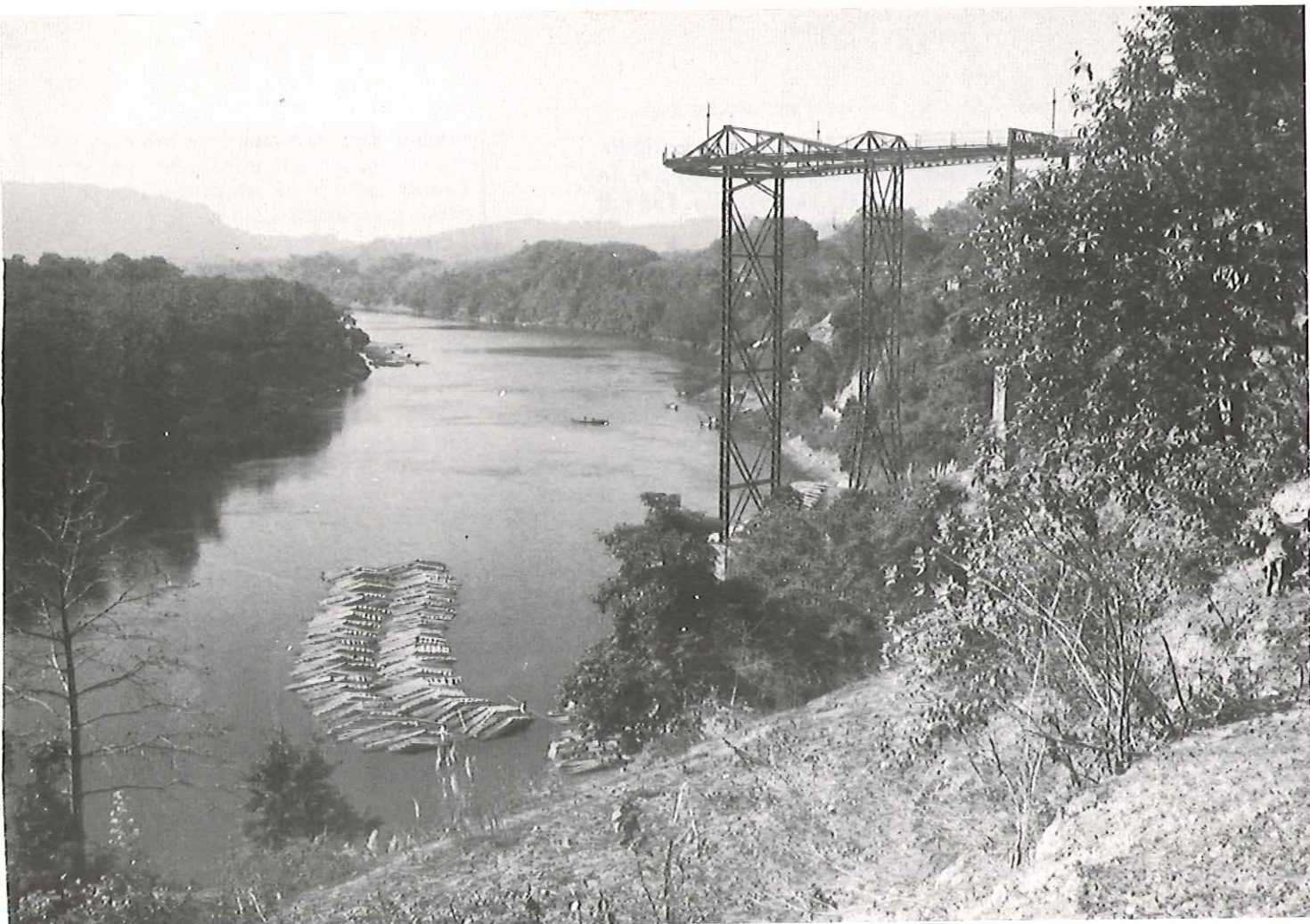
Affären innebär att ett svenskt företag med verksamhet i ett 40-tal länder över hela världen kommer att få ett avgörande inflytande över hela Bangladeshs tändsticksindustri. I motsvarande grad kommer Bangladeshs eget inflytande att avta.

Enligt Swedish Matches egna beräkningar kommer personalstyrkan att mer än halveras under de närmaste åren. Fram till 1988 kommer 2 663 av de 4 798 personerna vid de två fabriker att försvinna. Andra räknar

► Den bangladeshiska regeringens tankar på att sälja Dacca och Dada Match har utsatts för hård kritik i lokalpressen. Man misstänkte massavskedanden och det påpekades att båda fabriker har ökat både i vinst och produktion under senare år. Man frågade varför de minst lönsamma statliga tändsticksfabriker inte var aktuella för utförsäljning.

Bangladeshs Tändsticksindustriförening har också varit mycket kritisk. I augusti 1983 krävde föreningens ordförande AG Ahmed att fabriker skulle säljas till högstbjudande och att de lokala intressena skulle ges lika chanser.

Ahmed sa också att fabriker idag inte kan gå för fullt eftersom man inte kan exportera tändstickor och eftersom den lokala efterfrågan varit täckt under de senaste tio åren. Han var därför tveksam till sats-

med att bara 500 personer kommer att återstå och att de 10 000 anställda vid landets övriga 17 fabriker kraftigt decimeras.

Svenska intressen

För Sveriges del blir dock affären en fördel. Råvaror, maskiner och utrustning kommer att levereras härifrån, vilket ger både sysselsättning och exportinkomster.

Biståndsmyndigheten SIDA har inte slagit larm om affären, trots (eller tack vare) att SIDA-chefen Anders Forsse också sitter i Swedfunds styrelse. Och Swedish Match har i ett brev fått klartecken av Svenska Metallindustriarbetarförbundet. Svenska biståndsprinciper och fackliga protester i Bangladesh har haft föga inflytande på den

ningar som den svenska i syfte att öka kapaciteten. Ahmed menade också att samarbetet med svenskarna motarbetar Bangladeshs långsiktiga intressen.

Arbetarprotester

Arbetarna vid de två fabriker har protesterat mot affären. Flera sammanställningar har ägt rum under 1984 och i augusti skadades ett 20-tal arbetare inklusive fackets ordförande. Arbetarna anklagade den dåvarande fabriksledningen för att ha organiserat attackerna och skadat de protesterande.

Trots protesterna blev alltså affären av. Utöver själva köpesumman förband sig köparna att göra stora nyinvesteringar. De tre parterna (Bangladesh, Swedish Match och Swedfund) beräknades att satsa totalt 154 milj kronor i de två fabriker.

här affären.

Ändå är en av svensk biståndspolitikens hörnstenar den att vårt bistånd ska hjälpa mottagarlandet till ett ökat ekonomiskt oberoende. Och de svenska biståndsinsatserna i Bangladesh har av förklarliga skäl till stor del just gått ut på att skapa jobb. Genom Swedish Matches och Swedfunds inbrott i den bengaliska tändsticksindustrin så försvinner fler jobb än vad SIDA skapat under tre års arbete med det sk IRWP-programmet för sysselsättning på landsbygden i Bangladesh.

Privatisering

Det var i september 1982 som den bangladeshiska militärregeringen beslutade att

Köpeavtalet förutsåg också en produktionsökning med ca 50 % utöver löftena om modernisering. Det svenska anbudet lär ha legat 200 000 kronor under närmaste lokala anbud.

Ny storm

Regeringens beslut om försäljning väckte en ny presstorm. Man anklagade regeringen för att ha sidsteppat de lokala intressena. Man menade också att tändstickstillverkning knappast är en så sofistikerad syssla att den kräver utländskt samarbete.

Enligt uppgifter i indiska tidningar har Swedish Matches dotterbolag i Indien, WIMCO, tvingats slå igen en av sina moderna fabriker för att den lett till ökad arbetslöshet. Man har då antagit att köpet i Bangladesh möjliggör en överflyttning av WIMCO:s dyra maskinpark dit.

Många tror nu att det nya svenskkontrollerade tändsticksbolaget i Bangladesh (som

bjuda ut 11 industrier till försäljning. Detta var en del av militärernas program för en avveckling av den statliga industrisektorn.

Senast i november samma år skulle intresserade köpare lämna in sina anbud. I anbudsinfordran utlovades utländska anbud en särskilt positiv behandling jämfört med lokala anbud. Bland de 11 företagen fanns Dacca Match i Dhaka och Dada Match i hamnstaden Khulna.

I december rapporterade lokalpressen att ett svenskt företag anmält sitt intresse. I Swedish Matches anbud låg, förutom köpet, en omfattande modernisering av anläggningarna.

Thomas Bibin

fö heter Bengal Match) kommer att få monopol på marknaden i landet. Därför har vissa krav gått ut på att svenskarna ska skriva på ett avtal om att hela Bengal Matchs produktion ska gå på export.

Exportfrågetecken

En exportförsäljning reser dock nya frågor, inte minst vad det gäller råvarorna. Skogen och dess återväxt är redan idag helt otillräcklig för landets egna behov, vare sig det gäller industriråvara, byggnadsmaterial eller bränsle.

Vissa kritiker menar t o m att det just är Swedish Matchs jakt på skogsråvara som drivit fram affären. Det ska i så fall ses i ljuset av den katastrofalt minskande skogsarealen i världen idag.

Farouque Faizal

Kanske är vår bild av Indien som den hopplösa fattigdomens land felaktig. Landet utvecklas kanske fortare än vi trott. Fattigdomen är måhända i avtagande. I så fall måste vi skaffa oss en ny Indien-bild.

I denna artikel redogör Göran Djurfeldt för nyare forskningsresultat som sätter frågetecken för den vanliga uppfattningen av Indien.

Indien är ett fattigt land – men rikt på naturresurser. Trots snart 30 års självständighet, har inte mycket förändrats när det gäller vanligt folks livsvillkor. Den ekonomiska utvecklingen har varit långsam, för att inte säga stagnerande. Därför förblir Indien fattigt. Dessutom växer ojämlikheten, de fattiga blir allt fler – och allt fattigare.

Ovanstående kan väl sägas höra till den vanliga Indien-bilden. Tidskriften SYD-ASIEN har förmedlat den – och jag har själv också bidragit till att sprida denna bild. Men vi har inte hittat på den själva, utan hämtat den från Indien. Indiska ekonomer som har något slags kritiskt förhållande till det egna landet och dess regering,

Det var inte många som trodde på den officiella optimism som u-landsregeringarna visade upp. De ville kallas *utvecklingsländer*, snarare än *underutvecklade länder*, vilket i Sverige ledde till den artiga kompromissen "u-länder", som ju kan läsas på båda sätten.

Under slutet av 70-talet och början av 80-talet blev vi medvetna om den kraftiga ekonomiska utveckling som pågår i delar av Öst- och Sydostasien, och som gett oss ett nytt begrepp: *nyindustrialiserade länder*, eller med en engelsk förkortning: *NIC-länderna*. Till den gruppen räknas t ex Sydkorea, Taiwan och Singapore, som ju befunnit sig i högkonjunktur samtidigt som USA och Västeuropa plågats av kris.

baytidskriften. Där attackerar han en del av sina kollegor som han menar hänger fast i en förlegad syn på den ekonomiska utvecklingen i Indien.

Håller man sig till statistik för åren fram till slutet av 60-talet, får man en ganska entydig bild av stagnation. Takten i den ekonomiska utvecklingen visade tecken på att avta. Men tar man in statistik från slutet av 70-talet, blir bilden en annan.

Enligt K. N. Raj blir det då uppenbart att den ekonomiska utvecklingen inte visar tecken på att avta eller helt stanna.

K. N. Raj lägger fram ganska intressant statistik, som jag har bearbetat till en stilerad figur. Tittar man på bruttonationalprodukten (BNP) och dess genomsnittliga tillväxt per år för ett antal perioder sedan självständigheten, ser man ingen stagnation. Studera den mittersta kurvan i figu-

Dags för ny syn på Indien

FATTIGA FÅR DET BÄTTRE?

skulle tills nyligen med stor majoritet ha skrivit under på att Indien är ett land präglad av stagnation och växande fattigdom.

Men på sistone har Indien-bilden börjat ifrågasättas av indiska ekonomer. Därför kan man undra om vi är på väg mot en ny uppfattning av landet.

Måhända är den ekonomiska utvecklingen i Indien mer dynamisk än man trott. Kanske är det heller inte sant att de fattiga blir allt fler och allt fattigare.

Detta ifrågasättande präglar inte bara debatten i Indien, utan hela den internationella diskussionen av u-ländernas problem.

Hela 70-talet präglades av ett stagnationsperspektiv på u-länderna. Forskare och journalister målade upp en svart bild av situationen i tredje världen. Det var som om u-länderna fastnat i ett träsk: ju mer de kämpade för att komma upp, ju djupare sjönk de ner i underutvecklingen.

NIC-ländernas framgångar har lett till att stagnationsteorierna börjat ifrågasättas. Uppenbarligen präglas inte hela Tredje världen av stagnation. Men samtidigt är det plågsamt tydligt att någon allmän optimism inte är på sin plats. Svältkatastroferna i Afrika talar sitt tydliga språk: om det pågår någon utveckling i tredje världen, så gynnar den inte alla länder.

Det är en motsägelsefull bild: högkonjunktur i Sydostasien och svält i Afrika. Motsättningarna har lett till ett ifrågasättande: gamla teorier slängs på sophögen och nya plockas upp – ibland från samma sophög.

I Indien pågår ett liknande ifrågasättande, delvis inspirerat av den dynamik som präglar Asien som helhet. Men inspirationen kommer säkert i lika hög grad från vad som händer i själva Indien.

K. N. Raj heter en liberal ekonom som är chef för det prestigefyllda *Center for Development Studies* i Trivandrum. Han är känd för flera djuplodande kritiska undersökningar av den indiska ekonomin. Han publicerade nyligen en debattartikel i *Economic and Political Weekly*, den viktiga Bom-

ren! Där kan man ana en liten svacka i början av 70-talet. Man frågar sig: *Var det den svackan som vi byggde upp våra stagnationsteorier kring?*

Som synes har det skett en återhämtning sedan dess (efter 1976). De senaste åren har Indien haft den snabbaste utvecklingstakten sedan självständigheten, åtminstone om man får tro på landets egen statistik, som den tolkas av en av dess främsta ekonomer.

I figuren finns också två kurvor över jordbrukets och industrins utveckling (genomsnittlig värdetillväxt per år). Som synes är mönstret olika i de bägge näringsgrenarna. Kurvorna är nästan spegelvända, tillsammans bildar de silhuetten av liggande dam i korsett! Det är en topp i jordbruksproduktionen under 70-talet som motsvaras av en svacka i industrins utveckling.

Vad gäller jordbruket, så är det den gröna revolutionen som satt sina spår i statistiken. Den föregås som synes av en nedgång: det är de dåliga åren under 60-talet, då Indien hade sina sista stora svältkatastrofer. Tyvärr kommer det en svacka också efter den gröna toppen i mitten på 70-talet.

Under de senaste åren verkar takten i jordbruksutvecklingen bara legat obetydligt över de dåliga siffrorna från 60-talet. Men som vi ska se senare är det inte fullt så illa.

Ser vi på den övre kurvan, så visar industriutvecklingen en tydlig svacka i mitten på 70-talet.

Om man tänker sig att man skär av figuren i damens midja och tar bort den högra delen, ser man grunden till den förhärskande Indien-bilden: en drastisk nedgång av industritillväxten som skapade pessimism om framtiden, och en grön revolution i jordbruket som ingen i början riktigt vågade tro på.

K. N. Raj påpekar att, om vi ser ovanför midjan på damen, blir bilden en helt annan. Han slutar sitt inlägg med en uppskattning: han sätter den årliga tillväxten i den indiska ekonomin till 4–4.5 procent per år. Sett i internationell måttstock är det inte alls dåligt. Vi i Västeuropa har knappast nått upp i den takten under de senaste 10 åren.

Slår man ut detta på befolkningen, innebär det en tillväxt på omkring 2 procent per år i BNP per innevånare. Den takten i sin tur skulle ge en fördubbling på 35 år.

I genomsnitt skulle alltså inte indierna behöva bli fattigare. Tvärtom: de skulle långsamt kunna få det bättre.

Den som är skeptisk behöver inte låta sig övertygas av detta. Indisk statistik har många brister. Dessutom behöver ju inte folk få det bättre för att produktionen växer. Det beror ju på hur mycket som konsumeras och – framför allt – på hur fördelningen sker. Det kan ju komma att gynna endast den lilla minoritet – några tiotal miljoner – som lever på en västeuropeisk standard. Folkflertalet kan t o m bli fattigare, trots de vackra kurvorna.

På en punkt är figuren inte riktigt rättvisande: den ger bilden av en nedgång i jordbruket efter toppåren i början på 70-talet. Det är ett delvis felaktigt intryck som beror på att kurvan visar *värdetillväxten* i jordbruksproduktionen. Det betyder att också priserna spelar in. Har man t ex en konstant

produktion, men minskande priser, så böjer kurvan neråt. Det är delvis vad som har hänt. Tittar man på ett *volymindex* i stället, får man en annan bild av de sista tio årens utveckling.

Låt oss göra det, därför att det är jordbruksproduktionens utveckling som är den viktiga för Indiens fattiga. För dem utgör maten en bra bit över hälften av levnadsomkostnaderna. De konsumerar överhuvudtaget inte så mycket industrivaror. Det gör att jordbruksutvecklingen är avgörande för deras levnadsnivå.

Jag har bearbetat FAO-statistik för att få fram en stiliserad bild av jordbruksutvecklingen. Den är baserad på sk "flytande medeltal", som *inte* visar den häftiga fluktuationen från år till år, men som å andra sidan lyfter fram tendenser. (Se figur 2)

Tydlig tillväxt

Som synes klättrar kurvan för jordbruksproduktionen ganska envist uppåt. Man kan se att stigningstakten är något mindre under andra hälften av 70-talet, men att den tar fart igen efter 1980.

Slår vi ut produktionen per innevånare blir stigningstakten naturligt nog mindre eftersom befolkningen växer. Men också här ser vi en tydlig tillväxt under den första perioden. Senare sker en viss nedgång, men kurvan böjer av uppåt igen de sista åren. Allt i allt ligger den en bra bit över startpunkten i början på 70-talet.

Återigen blir slutsatsen: de fattiga skulle kunna få det bättre. Och den skeptiska motfrågan blir: men gynnas de verkligen?

Tittar man ännu mera i detalj på jordbrukets utveckling, får däremot skepsisen ingen större näring. Det visar sig att produktionen av matvaror vuxit minst lika fort som den av foder och industrigrödor (bomull, jute, etc). Spannmålsproduktionen har vuxit ännu snabbare. Eftersom de fattiga lever främst på spannmål, så skulle det vara till deras fördel.

Vetet ökar allra snabbast, riset betydligt långsammare. Hirs och sorgum har ökat obetydligt. Viktiga grödor är vad som i Indien kallas "pulses", eller "dal", och som

inte har något riktigt bra svenskt namn. Dessa grödor har i stort sett stagnerat. Det är inte bra för de fattiga, eftersom det är en viktig proteinkälla. Det är heller inte bra att hirs och sorgum ligger nästan stilla, eftersom de är typiska fattigmansgrödor.

Med en viss förenkling skulle man kunna säga, att om Indiens fattiga nöjer sig med vetet, så skulle de kunna få det bättre. Men de måste köpa vetet, för det produceras i nordvästra Indien, och det är inte där de flesta fattiga bor.

Håller man sig till offentlig statistik, kan man så vitt jag förstår bara dra en slutsats. Indien är inte något stagnerande land. Också den produktion – spannmålsproduktionen – som är av betydelse för de fattigas levnadsnivå utvecklas gynnsamt.

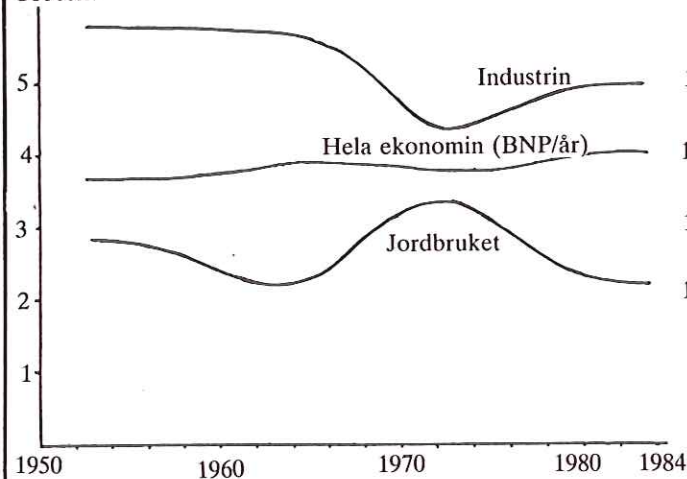
Men hur går detta ihop med de uppgifter som man så ofta ser, att fattigdomen ökar och att antalet människor som lever under den så kallade fattigdomsgränsen ständigt ökar?

Så vitt jag förstår finns det skäl att betvöla också den delen av den etablerade Indien-bilden. Mitt eget tvivel grundades när jag för några år sedan kom tillbaka till Sydindien efter några års bortovaro. Under tiden skulle fattigdomen ju ha ökat, om teorierna höll. Det hade den i varje fall inte gjort i den by där jag arbetat tio år tidigare. Där kunde man köpa mera ris för en lantarbetarlön 1979 än vad man kunde 1969. Också i andra delar av Sydindien var intrycket detsamma. Jag kunde inte märka den växande fattigdomen. Nu betyder ett sådant intryck näst intill ingenting. Sydindien är bara en liten del av ett land, stort som en kontinent.

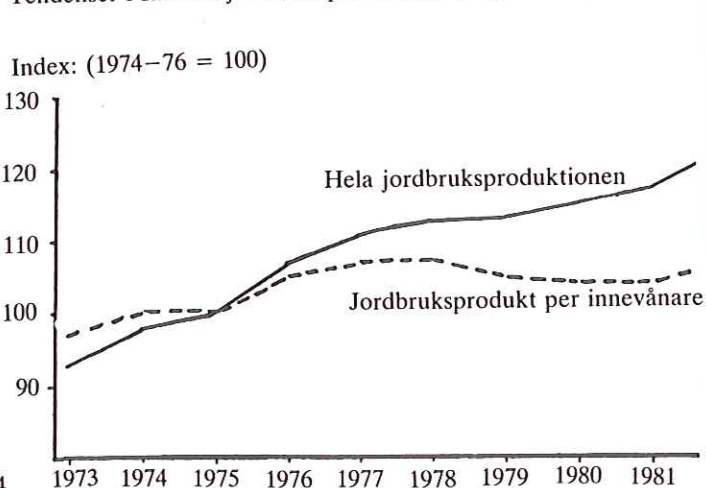
När man talar om den växande fattigdomen i Indien brukar man hänvisa till de nationella stickprovundersökningar (NSS) som görs regelbundet.

Man har pekat på att NSS:s intervjuare, som tydligen är fast anställda, har blivit

Figur 1
Genomsnittlig tillväxt per år i den indiska ekonomin
Procent

Figur 2
Tendenser i Indiens jordbruksproduktion (volymindex)

duktigare med åren. När de var mer oerfar-
na, accepterade de uppenbart orealistiska
svar på frågan: "Hur mycket ris/vete äter ni
om dagen här i hushållet?" På en sådan
fråga får man ofta överdrivna svar, men en
erfaren intervjuare lär sig att sortera sva-
ren, och att följa upp uppenbart orealistis-
ka svar. Därför får han lägre siffror än en
"grön" intervjuare. När NSS:s fast anstäl-
da intervjuare samlat erfarenhet, blir alltså
resultatet en skenbar nedgång i livsmedels-
konsumtionen!

En annan felkälla är *konsumentprisindex
för lantarbetare*, som man brukar bygga på
när man försöker uppskatta lantarbetarlö-
nernas köpkraft. Det baserar sig på en
varukorg från 1956/57, som innehåller stör-
re mängder av varor som då var billiga, men
som idag är dyra, t ex "dal". Omvänt inne-
håller korgen mindre vete och andra varor
som idag är billiga. Indexet tar alltså inte
hänsyn till att de ändrade priserna förmod-
ligen fått lantarbetarna att ändra sina kon-
sumtionsvanor. Resultatet blir en under-
skattning av deras levnadsnivå.

Det kanske till och med är så väl som K T
Achaya skrev i en artikel med den talande
titeln "Vi äter bättre":

"Slutsatsen är oundviklig: matvarukon-
sumtionen har stigit markant under de
sista 10 åren. De som lever under det
rekommenderade näringsintaget är fär-
re än för 10 år sedan, både i procent och
i absoluta tal."

*Det är dags att summera:
mycket talar för att vi måste
revidera den vanliga In-
dienbilden. Stagnationen är
överdriven, och åtminstone en
långsam tillväxt kännetecknar
Indien. Kanske har också till-
växten kommit de fattiga till
del.*

Åtminstone smulor har fallit, skulle man
kunna säga, från de rikas bord till Indiens
fattiga. Men det vore att använda en felak-
tig bild: den rike mannen vid bordet och
den fattige som en tiggande hund nedanför.
Det vore bättre att säga att de fattiga har
kämpat sig till en andel i tillväxten. Genom
lantarbetarnas organiserade strejker, ge-
nom industriarbetarnas kamper har de fått
en smula.

Men det är också bara en smula: giss-
ningsvis har ojämlikheten ökat samtidigt
som de fattiga fått det något bättre. Klyf-
torna ökar förmodligen i det indiska sam-
hället. Bordet där de rika sitter, har blivit
högre.

Frågan är alltså vilka problem som till-
växten löser? Antalet människor som lider
av hunger och grov undernäring minskar
kanske. Men då sätts också andra problem
på dagordningen, inte bara krav på en hö-
gre levnadsstandard, utan också på en män-
niskovärdig existens. Med andra ord: kam-
pen har bara börjat!

Göran Djurfeldt

''Fred och försoning råder i Afghanistan''

– Vi hade varken mat, bostad
eller tak över huvudet. Inga skolor.
Det var bara förtryck, sjukdom och
elände, men då fanns det inte många
som tänkte på oss.

Så sammanfattade den före detta
utbildningsministern, nuvarande
politbyråmedlemmen och kvinno-
förbundsordföranden Anahita Ra-
tebzad situationen i Afghanistan fö-
re den kommunistiska statskuppen i
april 1978, vid ett möte i Folkets hus
i Stockholm den 31 mars 1985.

– Kära älskade vänner. Försök bilda er
en uppfattning. Inte genom det afghanska
folkets fiender, utan genom mig, uppmana-
de hon mötesdeltagarna från APK, Chiles
kommunistiska parti, Paraguays kommu-
nistiska parti, Irans kommunistiska parti
Tudeh (som lierat sig med regimen i Kabul
efter att de hamnat i onåd hos Khomeini)
med flera Moskvatrogna partigrupper.

Ja, Anahita Ratzebzad har delvis rätt.
Man bör lyssna på henne, och jämföra vad
hon lovat och försäkrat vid olika tillfällen.
Anahita kan nämligen i stort sett lova vad
som helst.

Under mötet hävdade Anahita att det
inte finns några afghanska flyktingar i Pa-
kistan. Dessa är istället 2,5 miljoner af-
ghanska nomader.

– Det vill säga, de tar sig till varmare
trakter på våren och tillbaka till Afghanis-
tan på hösten. De 2,5 miljoner människorna
kvarhålls i Zia ul-Haqs Pakistan och till-
läts inte återvända, sade hon.

Till att börja med gick de nomader som
vandrade mellan Afghanistan och Pakistan
till det varmare Pakistan på hösten och till-
baka till Afghanistan på våren. För det and-
ra fanns det enligt UNICEF i Kabul
1 449 000 afghanska nomader i oktober

1978. (Uppgiften om antalet nomader är
hämtad ur *Central Statistics Office publica-
tion 5*, 1978, i Kabul). För det tredje var det
bara en liten del av de afghanska nomader-
na som tidigare vandrade över till Pakistan.
Enligt departementet för stamfrågor i Ka-
bul var antalet redan 1961 nere i 318 000
nomader om året. Då var antalet nomader
betydligt högre än idag.

''Misstag''

Anahita berättade också att kommunist-
terna i början hade gjort vissa misstag och
att därför försökte inte bara "komporadö-
rerna, köpmännen, kungafamiljen och
andra besuttna" lämna landet. Misstagen
bestod bland annat i att under Tarakis 16
månader vid makten dödades enligt offi-
ciella siffror över 12 000 människor enbart i
fängelserna i Kabul. Detta eller några and-
ra exempel på "misstag" gick hon inte in på
i sitt tal.

● Anahita Ra-
tebzad hyllades
av apk:s pionjä-
rer med blom-
mor. Därefter
uppträdde
sånggruppen
'Oktober-Club'
från DDR.

Karmalrepresentant spred lögner vid Sverigebesök

Däremot har både Anahita Ratebzad och Babrak Karmal tidigare berättat om att mängder av deras egen Parchamfraktion inom kommunistpartiet mördats under Amins dryga fyra månader vid makten i slutet av 1979. I en intervju i *Expressen* den 26 december 1980 hävdade Anahita att Amin dödat mellan 3000 och 3500 parchamiter. Så gott som exakt ett år tidigare hävdade Karmal att över 2000 partimedlemmar arresterats under de sista nio-tio månaderna före invasionen och att 500 av dem avrättats.

Anahita Ratebzad har ofta varit den som företrätt den av Sovjet installerade regimen. Hennes stora paradnummer i dessa sammanhang brukar vara kvinnornas befrielse och alfabetisering. Så var också fallet vid en presskonferens i Stockholm dagen före mötet i Folkets hus i Stockholm.

Då hävdade hon att regimen läskampanjer lärt 1,5 miljoner människor att läsa, trots att det enligt Kabulregimens årsbok "*Economic and Social Indicators*" (Kabul, mars 1984) framgår att endast 95000 människor fått dessa färdigheter.

Hon hävdade också att kvinnans situation förbättrats avsevärt sedan det kommunistiska maktövertagandet. Det är ett gammalt påstående. När Anahita var utbildningsminister sade hon till den australiske TV-producenten Bruce Stannard att kvinnor snart nog kan avancera till höga ledarposter inom både regeringen och partiet.

Enda kvinnan

Hon hävdade att vägen då var utstakad och jämnad för kvinnorna. Regimen skulle då ha kommit så långt med kvinnans frigörelse att varenda husmor i Afghanistan kan hoppas på att bli president.

Varför just hon själv – då president Babrak Karmals sambo – var den enda kvinnan i hela Afghanistan som efter tre års kommunistiskt styre var den enda kvinnliga ministern förklarade hon inte.

Idag finns det inte en enda kvinnlig minister i Afghanistan efter det att Anahita Ratebzad avgick från posten 1984.

Vid presskonferensen och i TV den 30 mars sade Anahita att det inte bombas i Afghanistan. Hon förevisades då bilder på bombade byar i Stefan Lindgrens och Odd Uhrboms bok "*Pansjir – Fem tigrars dal*".

Hennes svar blev att författaren hade förts av banditer till byar som de hade sprängt själva. Författaren och "journalisten" Arvid Rundberg gick längre än Anahita vid mötet i Folkets hus. Han påstod att TV-filmer från Afghanistan i själva verket hade filmats i Pakistan.

Under Stockholmsbesöket passade Anahita Ratebzad på att som vanligt säga att gerillan är så gott som helt slagen.

– Inne i själva Afghanistan är nu motståndet helt nedbrutet. Gerillan kan inte längre organisera sig mer än i spridda småanfall, sade hon och medgav vissa problem

Foto: Tommy Engman

varför politbyrån diskuterar hur man skall kunna stänga gränserna mot Pakistan. Enligt det sovjetiska regeringsorganet *Izvestija*, i höstas, har gerillan trappat upp kriget, fått bättre och flera vapen, samt bättre träningsmöjligheter.

Den sovjetiska armétidningen *Röda Stjärnan* skrev till och med i slutet av oktober 1984 att den sovjetiska armén var för liten i Afghanistan för att kunna slå tillbaka mot gerillan som opererar på Salangleden, norr om Kabul.

Anahita Ratebzads motstridiga uppgift är nästan identiskt lika dem hon gav i en intervju i *Svenska Dagbladet* den 18 september 1982.

– Huvuddelen av fienden har eliminerats. Visst kan de i små grupper fortsätta att skjuta och terrorisera, alternativt råna, slakta eller mörda. De har redan förlorat slaget. Och en sak skall de också veta: Även om det skulle bli så att bara en av oss skulle överleva kommer revolutionen att fortsätta i Afghanistan, sade hon då.

Vid tillfället talade hon om att regimen hade utarbetat en detaljerad plan på att försöka försegla den afghanska gränsen enligt östtysk modell.

Hon nämnde också att "bandithorderna" lidit kännbara nederlag i bland annat Logarprovinsen, en av de tre sista fickorna där det sista motståndet skulle finnas kvar.

Bomber

Enligt Anahita Ratebzad förekommer inga bombningar i Afghanistan. Inte heller att civila dödas. Om detta är sant vaknade jag en morgon med en otroligt verklighetstrogen hallucination i en afghansk by. Vi vaknade av ljudet från sovjetiska stridshelikoptrar. Innan vi ens hunnit rusa ut ur huset besköt byn med tunga kulsprutor. När jag, och den familj som gett mig husrum för natten, flydde mot en skogsdunge exploderade raketer och bomber bakom oss inne i byn.

Att jag sedan sett både helikoptrar och Mig-plan bomba andra byar, samt hur sov-

jetiska militärkonvojer i Logar systematiskt maskingevärskeskjuter byarna längs vägen – trots att de inte var anfallna av gerillan – måste ha varit ytterligare hallucinationer om Anahita Ratebzad är trovärdig. ●

Börje Almqvist

Tumult kring Anahita

– Vi står inför en gigantisk desinformationskampanj. Den svenska pressen är fylld av lögner om Afghanistan, sade författaren och apk:aren Arvid Rundberg när han i Stockholm den siste mars hälsade Anahita Ratebzad välkommen.

Anahita Ratebzad från quislingregimen i Kabul, instämde i Rundbergs ord och började berätta om hur folk fått det bättre sedan Karmal tog över.

Fler än tusen åskådare hörde på. Apk-medlemmar från hela landet hade mobiliserats och dessutom kom många från öststaternas ambassader.

När Anahita Ratebzad hävdade att kvinnan fått det bättre reste sig en afghansk kvinna i publiken och protesterade. Genast kastade sig flera män över henne och drog henne brutalt ut ur salen. Även de som satt nära den afghanska kvinnan attackerades.

I Göteborg möttes Anahita Ratebzad av ett femtiotal demonstranter. När en av dem försökte gå in på mötet kastades han ut.

I Sundsvall mordhotades Anahita Ratebzad – enligt polisen av internationella terrorister – och alla besökare kroppsvisiterades.

Svält och bomber Sovjets nya vapen

... men partisanernas framgång växer

Under loppet av 1984 trappade den sovjetiska ockupationsmakten och dess afghanska allierade upp kriget mot både gerillan och mot civilbefolkningen i landet. De sovjetisk-afghanska operationerna ökade i antal och omfattning, och nya taktiska metoder togs i bruk. Den ekonomiska krigföringen mot befolkningen på landsbygden, som till största delen ligger utanför ockupationsmaktens och Kabulregeringens kontroll, intensifierades så att det på flera platser råder akut brist på mat. Men även om pressen på gerillan har ökat, är den sin splittring till trots mera slagkraftig och bättre organiserad än tidigare.

Flera stora och långvariga offensiver på olika håll i landet har genomförts under det gångna året av sovjetiska styrkor stödda av antingen afghanska regeringstrupper eller lokalt rekryterade milismän.

Med början i den sjunde offensiven mot motståndsrörelsen i Panjshir-dalen norr om Kabul i slutet av april har ryssarna nu börjat utnyttja sig av intensivbombningar med tunga bombplan. En annan taktisk förnyelse består av att ryssarna nu i större utsträckning än förr använder luftburna special- och elitenheter i sitt försök att stå emot partisanernas rörlighet och goda kännedom om den ofta våglösa terrängen.

Upptäckningen av kriget har till synes haft ett dubbelt syfte. Det ena är att eliminera det både militära och politiska hot som utgörs av en växande samordning av motståndskampen inne i Afghanistan, genom att slå till mot partisanerna på de platser där de är starkast. Det andra syftet är att skära av partisanernas förbindelsevägar till Pakistan.

Offensiven mot Panjshir blev under loppet av sommaren följd av andra offensiver mot fronterna framför allt i Mazar-i Sharif och Herat-områdena. Liksom fronten i Panjshir är motståndorganisationerna i dessa regioner knutna till det "fundamentalistiska" exilpartiet Jamiat-e Islami, som leds av **Burhannudin Rabbani**. Gemensamt för dessa organisationer är att de förmått överbygga de partimässiga, etniska, religiösa och stammässiga motsättningar som existerar och som på andra håll präglar motståndet. Men i dessa områden har motståndet samordnats i effektiva enhetsfronter. Samtidigt har de också lyckats bygga upp en civil administrativ organisation som tar till vara rätts-, skol- och hälsofrågor.

Strider i Kandahar

Också i Kandahar har det under 1984 varit omfattande strider i gång. Här pågår likaledes en utveckling mot större samarbete. Men medan motståndet i de tidigare nämnda områdena förenats bakom en en-

skild framträdande ledargestalt – **Massoud** i Panjshir, den fd läraren **Sabiullah** i Mazar-i Sharif och ex-officeraren **Ismail Khan** i Herat – är motståndet i Kandahar splittrat på hundra olika motståndsgupper. Anmärkningsvärt är dock att även om några av dessa grupper är knutna till rivaliserande exilpartier i Peshawar har de likväl varit villiga att förena sina krafter i gemensamma operationer utan hänsyn till de politiska skillnader som präglar situationen i Peshawar.

Ekonomiskt krig

Tillbakagången av jordbruksproduktionen har blivit ännu större pga direkt ekonomisk krigföring. 1981–82 försökte ryssarna och regimen i Kabul att skapa försörjningsproblem i delar av norra Afghanistan genom att företa massiva inköp av säd till höga priser. Sedan dess har den ekonomiska krigföringen intensifierats. Ständigt når oss rapporter från Afghanistan som berättar om raiders som de sovjetisk-afghanska styrkorna genomfört mot byar där sädeslagren konfiskeras eller förstörs, boskapen avlivs, fruktträd huggs ner, husen sprängs i luften eller vandaliseras och konstbevakningsanläggningar ödeläggs.

Dessutom förekommer ofta omedelbart före och under skördetiden luftangrepp med brandbomber för att bränna grödorna på fälten. Slutligen har ryssarna och deras afghanska allierade i några områden (tex i regionen norr om Panjshir och i Badakshan) försökt att etablera en ekonomisk blockad för att stoppa landsbygdsbefolkningen från att nå städernas bazarer.

Ej i städerna

Även om denna strategi också har vållat stadsbefolkningen problem i form av stora prisstegringar, gör regimen import av spannmål från utlandet att folk i städerna inte lider samma matbrist som råder på landsbygden. Syftet med den ekonomiska krigföringen har ju också framför allt varit att skapa brist på mat i de områden av

landet som inte kontrolleras av ockupationsmakten och Kabulregeringen. På det sättet försvaras dels partisanernas försörjning, och dels tvingas landsbygdsbefolkningen att välja mellan tre alternativ: Svält, flykt eller underkastelse under regimen i Kabul.

Försöket att krossa de mest avancerade delarna av motståndsrörelsen har dock inte lyckats, och som framgår av rapporter i pressen under början av 1985 har de sovjetisk-afghanska styrkorna inte heller lyckats skära av partisanernas förbindelselinjer med Pakistan. Icke desto mindre står motståndsrörelsen i en mycket svår situation, genom att ockupationsmaktens eskalering av kriget vållat civilbefolkningen stora offer. Därigenom ökar pressen på partisanerna.

Medveten terror

Försöket att försvaga motståndsrörelsen genom att föra krig mot landets civilbefolkning förefaller vara en medveten strategi. I stället för att som engelsmännen i Malaya eller amerikanarna i Vietnam försöka undanröja motståndsrörelsens folkliga bas genom att koncentrera civilbefolkningen i

**Svenska
Afghanistanhjälpen
Pg 54 34 04-8**

Foto: Börje Almqvist

Den här mannen har svårt att tro Anahita Ratzebad. Hans hus och flera andra hus i hans by i Mohammad Agha i Logar bombades sönder av sovjetiskt flyg. Det var en repressalie för att befrielse rörelsen Mujahedin hade anfällt en sovjetisk militärkonvoj på den närliggande huvudvägen från Logar.

”strategiska byar”, har ryssarna valt att terrorisera den till att fly. Bombningar av byar, nedkastande av anti-personminor och regelrätta massakrer har förorsakat världens största flyktingkatastrof med cirka 3 miljoner afghanska flyktingar i Pakistan, 1,8 miljoner i Iran och hundratusentals människor på flykt inne i Afghanistan.

Mindre mat

Produktionen av mat har sjunkit drastiskt sedan krigets början. Massflykten och avfolkningen av stora områden särskilt i landets östra del har ytterligare förvärrat denna utveckling. Avfolkningen medför dessutom att konstbevattningsystemen, som utgör grunden för jordbruket och som representerar många generationers arbetsinsats, nu förfaller och förstörs eftersom det inte längre sker något löpande underhåll – en förutsättning för att bevara dem.

Också där befolkningen inte har flytt försvåras jordbruksproduktionen av att arbetsstyrkan övervägande består av kvinnor, barn och gamla män. Männerna i arbetsduglig ålder är antingen kämpar i motståndsrörelsen eller så har de tvångsrekryterats till den afghanska armén. Därtill kommer att markarbetet på många håll måste ske om natten, eftersom de sovjetiska helikoptrarna angriper var och en som de får syn på. Rapporten av detta slag har kommit från såväl Herat- som Logarprovinserna.

Terrorn och den ekonomiska krigföringen har i motsats till den militära bekämpningen av partisanerna gett önskat resultat.

Det råder en akut brist på matvaror på flera håll i landet, och i områdena norr om Panjshir, i Badakshan och i den västra delen av Centralafghanistan är risken för hungerkatastrof inte långt borta. Flera tidigare tätbefolkade områden som Panjshirdalen, Kunardalen och delar av Ghazni-regionen är nu avfolkade. På andra håll står motståndorganisationerna inför den nästan olösliga uppgiften att ta hand om människor som har flytt från ett område till ett annat, och som nu måste förses med mat, kläder och medicinsk hjälp. Sådan är tex situationen i områdena norr om Panjshirdalen, till vilka motståndsfrenten evakuerade mellan 40 000 och 60 000 människor innan offensiven i april.

Hjälpbehov

Och flykten ut ur landet fortsätter. Sommaren 1984 kom det enligt officiella uppgifter varje månad 6–7 000 flyktingar till Pakistan, medan siffran i oktober och november stigit till mellan 10 000 och 15 000 i månaden. Källor i de utländska hjälporganisationerna i Pakistan anser att de pakistanska myndigheterna sätter siffran för lågt för att inte oroa den pakistanska befolkningen. Dessa källor menar att det verkliga antalet flyktingar är betydligt högre.

Försämringen av den afghanska befolkningens situation under det gångna året gör om möjligt en omfattande humanitär hjälpsats med mat, kläder, medicin och läkarhjälp ännu mera angelägen. Sådan hjälp är en preventiv flyktinghjälp, som sätter afghanerna i stånd att slippa fly från sitt land. Den är också ett stöd för deras frihetskamp, på så sätt att den förhindrar att afghanerna på grund av svält och nöd tvingas böja sig för ockupationsmakten, och som de själva uttrycker det ”lämna sin heder och frihet i utbyte mot mat”.

Asgar Christensen

Källor: Artikeln bygger på information insamlad under ett besök i Pakistan sommaren 1984, och på följande skriftliga källor:

Francis D'Souza: *Threat of famine in Afghanistan – A report on current economic and nutritional conditions*. London, May 1984. Afghan Aid.

Food in a war economy: Afghanistan. Statement issued following a 3-day discussion organized by the Bureau International Afghanistan in Paris, Nov. 9–11. 1984.

Jeri Laber & Barnett Rubin: *Tears, blood and cries – Human Rights in Afghanistan since the invasion 1979–1984*. A Report from Helsinki Watch. New York, Dec. 1984.

Afghan Information Centre – Monthly Bulletin (Forsk. numre) Peshawar, Pakistan.

Mohammad Ishaq: *An analysis of the present situation in Afghanistan*. Jamiat-e Islami Afghanistan, nov. 1984.

Efter den sovjetiska invasionen i Afghanistan 1979 förvandlades landet till ett från medicinsk synpunkt "svart hål". Trots detta arbetar sedan fyra år tillbaka ett tjugotal läkare och sjuksköterskor från tre franska organisationer inne i landet. Johan Lagerfelt, narkosläkare från Örebro, berättar här om sjukvårdsarbetet som han själv deltagit i.

Sjukhuset där jag tjänstgjorde låg ungefär en timmes promenad från den närmaste stora basaren, som hade 50–60 små affärer av typiskt afghanskt utseende. Sjukhuset bestod av tre lerbyggnader. Den första inrymde apoteket, två mottagningsrum på ca 4 x 3 meter, väntsal samt två inläggningsrum på ca 4 x 4 meter för de kvinnor respektive män som behövde vårdas hos oss. Den andra byggnaden inrymde ett litet men ljusst laboratorium, ett omlägningsrum som också fungerade som operationssal, ett röntgenrum samt ett litet förråd. Den tredje byggnaden var vårt boningshus och innehöll helt enkelt ett rum åt oss utlänningar, ett rum åt tolkarna samt ett minimalt kök. Alla husen stod visserligen på ett stenfundament, men var i övrigt helt gjorda av lera med trästockar som stöd.

Vi var sju som tjänstgjorde där. Förutom jag fyra belgare, en schweizare och en fransyska, totalt fyra läkare och tre sjuksköterskor/skötare. Vi höll också öppen en liten dispensär en dagsmarsch längre bort.

Varje morgon när vi vaknade väntade redan ett 30-tal patienter, mestadels män, och medan en av oss gick rond på sjuksalen tog någon annan sig an konsultationerna.

Så länge snön höll sig borta kom ca 70–80 män och 40–50 kvinnor dagligen. När snön hade fallit minskade patientantalet drastiskt; kanske 20–25 män och blott enstaka kvinnor varje dag.

Sjukvårdshjälpen en droppe i havet

Anmärkningsvärt var det lilla antalet småbarn under 5 år som fördes till oss. Med vetskap om den normala åldersfördelningen i en u-landsbefolkning borde denna åldersgrupp utgöra ca 20 procent av våra besökare, men vi såg endast enstaka barn. Man kan endast spekulera i orsakerna. Förmodligen har de vuxna ännu inte lärt sig att man kan behandla sjuka barn, utan de räknar helt enkelt med att ett insjuknande hos ett litet barn är liktydigt med en dödsdom. Enligt våra uppskattningar är småbarnsdödligheten, dvs för barn under 5 år, närmare 40 procent. Mässling och kikhosta står för flertalet dödsfall.

Stora kulturella skillnader

I princip skulle bara de kvinnliga läkarna få undersöka de kvinnliga patienterna. I allmänhet accepterades dock att en manlig läkare konsulterades av en kvinnlig, och tvärtom. Väl borta på den lilla dispensären, där vi bara var en åt gången, gällde naturligtvis inte denna strikta indelning, men det var oerhört svårt att genomföra ordentliga undersökningar. Svårigheterna låg framför allt i den enorma, för oss helt obegripliga, blygsel som befolkningen uppvisade. Karlarna lärde sig så småningom att ta av sig på överkroppen när de skulle undersökas, men med kvinnorna var det mycket svårare. Redan inför de kvinnliga läkarna var de tillbakadragna och förtegnare – ofta var det maken som svarade på alla frågorna – och skulle de undantagsvis undersökas av en

manlig läkare fick denne i bästa fall en liten glugg mellan kläderna för att placera stetoskopet.

Vid ett tillfälle var jag på hembesök och skulle undersöka en tonårsflicka som satt på golvet mitt emot mig tillsammans med sin mor. Innan undersökningen kunde bli av tog fadern en stor filt och kastade den över oss alla tre – därinne i halvdunklet fick undersökningen äga rum!

Låg stridsaktivitet

Från medicinsk synpunkt var arbetet tämligen monotont, och det skall man kanske vara glad för! Det pågår inga strider i Hazarajat, och därför förskonades vi i stort från skottskadade patienter.

Vanligen sökte patienterna för objektivt sett tämligen banala åkommor. Det vanligaste symtomet var "ont i magen". I många fall kunde patienten berätta att smärtan hade varat i ett par år, satt i hela dygnet utan relation till födointag och var ytterst intensiv till sin karaktär. Ibland kunde det ligga en ascarisinfestation bakom, men för det mesta var det svårt att finna några objektiva tecken som stod i relation till symtombeskrivningen.

"Ont i lederna" var ett annat mycket vanligt symtom. Efter att själv ha sovit och suttit på hårda golv i flera månaders tid har man lätt att förstå dessa klagomål!

Maskinfestationer är mycket vanliga, och då handlar det framför allt om oxyuris

Tre organisationer hjälper

I och med den ryska invasionen av Afghanistan i december 1979 slogs den då befintliga sjukvården i spillror. Mätt med västerländska mått var den måhända inte imponerande, men myndigheterna hade ändå, bl a i samarbete med WHO, börjat tackla de enorma hälsovårdsproblem som landet stod inför. Efter den ryska invasionen förvandlades emellertid Afghanistan till ett från medicinsk synpunkt "svart hål". De flesta läkarna flydde ur landet, till antingen Pakistan eller Iran, och de som stannade kvar – i den mån de undgick tvångsrekrytering till krigsmakten – gjorde snart slut på sina mediciner. Med detta i åtanke är det inte svårt att inse att situationen i landet snabbt närmade sig en katastrof, med undernäring och omfattande epidemier.

På försommaren 1980 gick de första läkarna tillhörande den franska organisationen "Médecins Sans Frontières" (MSF) (Läkare utan gränser) in i landet. De fann en hälsosituation som översteg deras värsta mardrömmar. Mässlings- och kikhoste-epidemier härjade bland barnen, och hela befolkningen led svårt av undernäring. Så småningom lyckades man inom organisationen komma i gång med ett mera regelbundet och fast hälsoarbete och har nu etablerat två kliniker och en dispensär i

Hazarajat och två kliniker i Badakhshan. Dessutom är man på väg att etablera sig i Mazar-e-Sharif-området.

Utöver MSF finns fn även två andra franska organisationer i Afghanistan. Médecins du Monde (MdM) har etablerat sig i den fria provinsen Wardak i afghanska Pashtunistan, och Aide Médicale Internationale (AMI) finns i Panjshirdalen under Ahmed Shah Massouds beskydd.

Lagerfelt tjänstgjorde i Hazarajat mitt inne i det centrala höglandet, vilket utgör en utlöpare till Hindukush-bergskedjan. Hazarajat betraktas av hazaras själva som en befriad provins, men borde kanske rättare betecknas som en icke-ockuperad provins, då den helt saknar strategiskt intresse för ockupationsmakten och hazaras hittills fått verka och leva för sig själva.

Befolkningen i Hazarajat skiljer sig på flera sätt från den övriga befolkningen i Afghanistan. De är shiamuslimer i ett land där majoriteten av befolkningen är sunnimuslimer, och dessutom skiljer de sig utseendemässigt från den övriga befolkningen, då de uppvisar orientaliska drag.

Av tradition har de tillhört Afghanistans underklass, och de ekonomiska och sociala framstegen har kommit dem till godo i mindre omfattning än den övriga befolkningen. De har också tidigare utnyttjats som slavar och tjänstefolk, framför allt av de dominerande pashtunerna.

och ascaris, någon enstaka gång om tenia.

Hudåkommor av olika slag lider många av, till stor del beroende på den låga levnadsstandarden och den bristfälliga hygien. Skabb och impetigo är de två vanligaste åkommorna. Sedan fick vi naturligtvis se många fall av abscesser, pyomositer, osteomyeliter och andra mer eller mindre kroniska infektioner.

Då vi befann oss på hög höjd, ca 2 500 m över havet, fanns det inga äkta tropiska sjukdomar att tala om. Malaria finns inte på denna höjd, utan de få fall vi stötte på var vanligen importerade från grannländerna Iran eller Pakistan. Dessutom behandlade vi enstaka lepra fall.

Någon mera omfattande kirurgisk verksamhet bedrev vi inte, dels hade ingen av oss någon riktig kirurgisk utbildning, dels fanns det inga möjligheter att ordna med tillfredsställande operativ sterilitet.

Rent medicinskt tror jag inte att någon av oss lärde sig någonting av värde. Det värdefulla låg i stället på ett annat plan.

Kontakten med en sådan väsensskild kultur som den afghanska gör att man tvingas se på sig själv och sitt arbete med helt andra ögon. Det är naturligtvis också omöjligt att arbeta på en plats under så lång tid utan att känna en tilltagande sympati för ett folk som inte bara är förtryckt av sitt eget samhällssystem, utan dessutom har att kämpa mot en ockupationsmakt som använder vapen av modernaste snitt.

Dyster framtid

Hur kommer då framtiden att gestalta sig i Afghanistan? Ett faktum ställt utom allt tvivel är att hjälpbehovet kommer att vara enormt stort under överskådlig framtid.

Även om den ryska ockupationsmakten mot all förmodan skulle dra sig tillbaka i morgon kommer det arv som de lämnar efter sig att avsätta sina spår i minst en generation framåt. Det 20-tal läkare och sjuksköterskor som de tre franska organisationerna håller inom landet är som en droppe i havet. Trots detta är deras närvaro oerhört viktig, framför allt ur moralisk synvinkel.

Det må vara hänt att politikerna och den sk intelligentian i Sverige har bestämt sig för att titta åt ett annat håll, men för den skull får vi medicinare inte uppvisa en sådan flathet. Att jag, efter nästan fyra års krig i Afghanistan, var den förste svenske läkaren där, tycker jag är närmast skamligt – egentligen borde jag ha varit den tjugoförste eller kanske trettioförste. Förhoppningsvis blir jag emellertid inte den sista, och om min vistelse där och min berättelse därifrån kan leda till ett ökat intresse från svensk sida så har kanske det mest betydelsefulla målet uppnåtts. ●

Johan Lagerfelt

Nya afghanistanböcker

Envisa reportrar tränger igenom dimridåer

Första gången Afghanistan tvingade Sven Lindqvist att på ett avgörande sätt ompröva sin inställning till världen var 1963 då han mötte beväpnade afghanska bönder. Pacifisten Lindqvist insåg att det var vapnen som räddat afghanerna från att, som indierna, kuvas av det brittiska imperiet.

När han nu ger sig ut på resa igen för att ta reda på vad som ligger bakom kriget i Afghanistan är det med följande citat i bak-huvudet:

"Ryssarnas sätt att röra sig framåt liknar elefantens – han granskar först grundligt den plats där han skall sätta ned sin fot och när han väl överfört sin tyngd dit drar han sig inte tillbaka och har heller ingen brådska att ta nästa steg innan han har låtit sin fulla tyngd vila på den första foten och krossat allt som ligger under den."

Orden yttrades av Abdur Rahman, afghanernas konung 1880–1901, och de har fått ge namn åt Lindqvists nya, storartade bok: *"Elefantens fot"* (Bonniers). Boken är baserad på den serie i *Dagens Nyheter* som

jag personligen tror var en viktig del i genombrottet för Afghanistans sak i Sverige. Och boken ligger väl i linje med Lindqvists tidigare skrivande. Se t ex *"Jord och makt"* och *"Jordens gryning"* om Sydamerika. Eller hans *"Gräv där du står"*. De är alla exempel på hur den noggranne och envise Lindqvist sammanställer fakta, reser iväg för att undersöka på plats – och aldrig ger sig.

Sedan länge påstår en hel del strateger att Sovjets erövringskrig har Indiska Oceanen som mål. Med Afghanistan ockuperat är det bara 60 mil kvar. Lindqvist reser dit, till provinsen Baluchistan, som utgör halva Pakistan. Han möter åtskilliga personer och diskuterar Sovjet, kvinnofrågan, gerillan, historien, samtiden – och belyser åsiktsskillnaderna. Någon påstår t ex att gerillan finansierar sin motståndskamp med heroinförsäljning och Lindqvist resonerar kring det. Det är en sympatisk hållning; de tvärsäkra svaren uteblir.

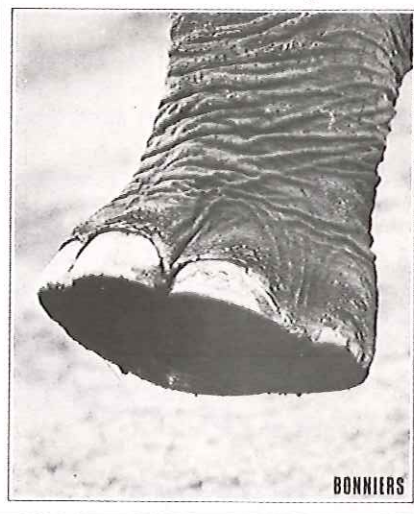
Bäst är Lindqvists skildring av besöket i Kabul där quislingregimen residerar. Han

grillar politiker, visar hur de ljuger med sin statistik; Lindqvist tränger igenom dimridåer, granskar verkligheten, privilegierna – och drar självständiga slutsatser.

Glänsande är också hans skrivande från Peshawar, Pakistan, vid gränsen till Afghanistan. Där ligger de stora flyktinglägren och Lindqvist visar vad kriget leder till; oändligt lidande, hemlängtan, en stark önskan att Sovjet ska ge sig av. Han intervjuar gerillaledare, träffar desertörer och redogör för hur kriget hotar afghanernas omdiskuterade nationella sedvänjor, vilket därmed gör dem heliga, omöjliga att ifrågasätta.

SVEN LINDQVIST ELEFANTENS FOT

Resa i Baluchistan och Afghanistan

BONNIERS

Afghansk poesi på väg mot förnyelse

Det geografiska område som i dag är Afghanistan har genom seklerna i betydande omfattning bidragit till den persiska och islamiska kulturens och civilisationens storhet. Ett exempel bland många är den store islamiske mystikern Jalaluddin Rumi som levde på 1200-talet. Hans principer följs än i dag av de hemlighetsfulla dervischordnarna, och Rumi hade en avsevärd betydelse för kulturen i Mellersta Östern. Han föddes i staden Balkh i norra Afghanistan.

Efter timuriderväldets fall på 1500-talet sjönk dock den litterära och kulturella nivån i Afghanistan. Det litterära skapandet nådde ett lågvattenmärke på 1800-talet, då bildade afghaner nöjde sig med att kunna recitera Abdel-Qader Bidels behagfulla men enfaldiga poesi.

I början av 1960-talet genomförde kung Zahir Shah en viss liberalisering i landet, som innebar en ökad yttrandefrihet i det stamdominerade och konservativa samhället.

Den persiska poesins återfödelse från 1940-talet blev också den en stimulans för de afghanska poeterna och författarna.

Det ledde till att en ny modern afghansk poesi flödade på 60-

talet, med diktverk av bl a Rahim Elham, Sulaiman Layeq och Barez Shafii. Såväl Layeq som Shafii var då välkända vänsterradikala intellektuella. I dag 1985 återfinns de båda som ministrar i Babrak Karmals marxistiska regering.

Layeq, som är minister för stam-angelägenheter, var på 60-talet den främste modernistiske poeten i Afghanistan. Han introducerade i sin poesi begrepp som befrielse, exploatering och imperialism – och inte bara i form av tomma ord.

Hans sociala medvetenhet var en genuin del av hans poesi. Ett bra exempel är hans dikt om Herat, den motsträviga staden i västra Afghanistan som i alla tider undgått att ockuperas av utländska inkräktare:

*Tyrannernas svärd,
Segrarnas tyranni,
Kan inte krossa
folkets mod,
Över Herats dalgångar,
Därom vittnar historien.*

I en annan dikt skriver Layeq:
*Vid Buddhas tigande staty,
Skriar en fågel:
Som himmelens farkost,
Som livets skepp,
Seglar han över vågorna
Av terror och plundring*

Ironiskt nog har staden Herat aldrig lidit större skada än nu, under den regim i vilken Layeq själv är minister. Det är därför som dessa tidigare radikala poeter i dag mist sin ledande roll som litterära förgrundsgestalter, och ersatts av mer traditionella poeter som tillhörde etablissemanget förr.

Trots att "Elefantens fot" innehåller starka personliga inlagor är det i huvudsak en ganska rak, otroligt imponerande, reportagebok. Lindqvist väljer att presentera sina konkreta intervjuer, historiesammanfattningar och resonemang i korta, rikt illustrerade kapitel.

Och återigen står Lindqvist inför en stark omprövning av sitt liv tack vare Afghanistan. Socialisten Lindqvist inser att det största hindret för hans politiska mål är den sovjetiska imperialismen. Östblocket och Afghanistan måste, menar han, bli fria innan frihet och socialism kan förenas även i Sverige.

En annan god reporter är Anders Sundelin som i "Afghanistan. Nyckeln till en kontinent" (Ordfronts förlag) utförligt presenterar landets historia. Sundelin har tidigare skrivit "Jihad. Det heliga kriget i Afghanistan" (Norstedts) och är efter sina resor ovanligt lämplig för resan bakåt genom sekulerna. Han är hungrig på fakta och en god stilist; här varvar han tyngre historiebilder med snabba nutidsnedslag.

Sundelin vandrar med gerillan i bergen, berättar om den svenske diplomaten som reste till Kabul, om statsbyggaren m m, m m. Detta samtidigt som han visar hur Peter den store på 1700-talet kastade lystna blickar mot Afghanistan, hur ryssarna krossade kalmucker, kazaker m fl och intog Khiva, Tjimkent, Tasjkent, Khodjend, Samarkand – allt under förevändning att gränserna måste skyddas. Men sedan mötte motståndet i Afghanistan.

"Broderlig hjälp"

Ja, både Lindqvist och Sundelin visar att Sovjets ockupation inte är unik. Enligt Sov-

jets officiella historieskrivning bad den afghanska regeringen om broderlig hjälp. Men se på alla "inbjudningar" under detta sekel: 1920 marscherade ryska trupper in i Iran på inbjudan av den sk sovjetrepubliken Gilan som upprättats på gränsen till Sovjet; 1921 tog ryska trupper Mongoliet på inbjudan av en mongolisk "folkregering" som just upprättats på sovjetiskt territorium; 1939 kom ryska trupper till Finland, givetvis på inbjudan av en finsk "folkregering" som också den upprättats på sov-

jetisk mark; 1956 var det likadant i Ungern; 1968 upprepades den välbekanta historien i Tjeckoslovakien.

Och 1979 kom Sovjet till Afghanistan och störtade den regering som påstods ha inbjudit Sovjet. Sovjet stannar nu kvar på inbjudan av en ny regeringschef som Sovjet medfört från Moskva.

Även britererna har blodbesudlade händer. De har också försökt ockupera det alliansfria landet, allt medan stater världen kring hummat och sagt att stormakternas löften om att trupperna snart ska dras bort nog är att lita på.

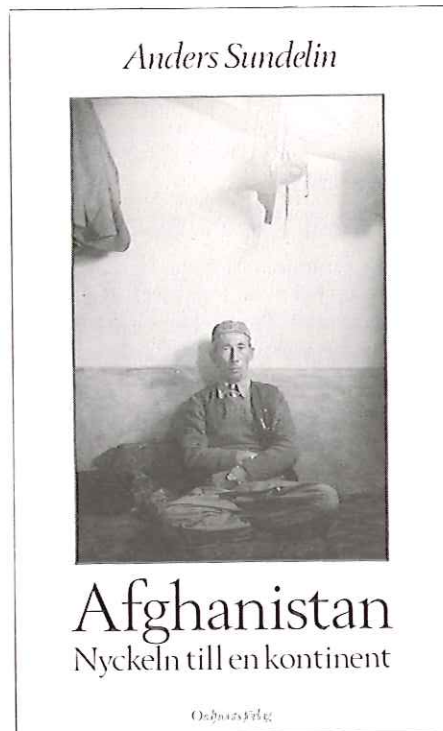
Farhågor

Historien reser farhågor och precis som Lindqvist tar Sundelin ställning för gerillan. Men han är så pass klar över sin roll som reporter att han öppet redovisar gerillans problem; Sundelin var den förste som skrev i svensk press om de olika gerillatruppernas rivalitet.

Lindqvists och Sundelins böcker motiverar mer än väl sin plats jämsides med den hittills bästa boken om Afghanistan: Jan Myrdals "Kulturers korsväg" (1960, senare i flera nyutgåvor med titeln "Resa i Afghanistan"). Myrdal visar hur landet var innan Sovjets vandring söderut; Lindqvist och Sundelin ger ordentligt genomarbetade bilder av dagsläget och historien.

Deras aktuella böcker blir smärtsamma påminnelser om att hundratusentals slaktats i kriget och att ledarna i Kreml har bestämt sig för att svälta ut afghanerna. Att fyra-fem miljoner redan tvingats fly utomlands räcker tydligen inte. ●

Stig Hansén

Khalilullah Khalili

Bareq Shafii

Poeter som Khalilullah Khalili och Abdurrahman Pazhwak, som båda stod den gamle kungens hov nära och som nu är i 70-årsåldern, de producerar – i exil – anmärkningsvärd poesi som handlar om den olyckliga situationen i Afghanistan.

Khalili, hovpoet och ex-minister, är i dag en bräcklig äldre man, men det märks inte på hans poesi. Hans elegier om hur hans hemland ödeläggs av utländska inkräktare är båda kraftfulla och rörande.

Det är intressant att se hur omständigheterna har vidgat hans perspektiv, långt bortom den oskyldiga hovpoesi som han förr ägnade sig åt.

I dikten "Burning Coffin" ger Khalili en realistisk och dyster bild av sitt eget liv, och genom det också av sitt folk och sitt hemland. Han ser på sig själv som en övergiven, ensam flyktling, som inte kan finna tillflykt till något enda hörn av världen. Tom hans egen likkista är fylld av eld. Khalili skriver om sig själv och miljoner andra afghaner:

*Sitter på elden,
flyter omkring i blod,
som ett irrande löv
drivs jag runt av stormen*

Detta ode är ett tragiskt uttryck för hjälplöshet, en känsla som också kan återfinnas i dikterna av en annan poet – Abdurrahman Pazhwak. Han var en tid president i FN:s generalförsamling, och är mera känd som diplomat.

I en nyligen publicerad dikt "Sephinghar, det vita berget" (ett berg nära Kabul) besvärjer Pazhwak berget att öppna sig som en vulkan och utplåna inkräktarna, som har förvandlat grönska till en pöl av mänskligt blod.

Det politiska skeendet i Afghanistan har på många sätt varit katastrofalt, även på det kulturella och litterära planet. Icke desto mindre har det fått till följd att en förkvävande tradition av hovpoesi, drömmande tillbaka till flydda storhetsdagar, har brutits – och fått poeter och författare att i stället skriva om dagens bistra verklighet.

Vad som än händer på det politiska planet kommer säkerligen framtida generationer afghaner att betrakta vår tid som ett viktigt steg mot en afghansk kulturell pånyttfödelse. ●

Baqr Moin

RESA / ÅSKDA

När man passerar den pampiga gränsporten i Phuntsholing, efter att ha lämnat Västbengalens heta slätter bakom sig, känns det som att komma till en annan värld.

I Phuntsholing tar vi in på det charmiga och gästfria Kharbandi Hotel, byggt och inrett i traditionell bhutanesisk stil. Nästa morgon börjar så resan från det tätbefolkade indiska slättlandet längs en slingrig väg upp till Parodalen på 2 000 meters höjd.

Vägen som var Bhutans första bilväg färdigställdes under stora strapatser 1962. Med denna väg förkortades restiden från Indien till huvudstaden Thimphu och Parodalen från sex dagar till endast sex timmar.

Bråddjupa stup

Ibland är vägen så krokig så man nästan tror att den skall slå knut på sig själv. Överallt finns bråddjupa stup som man i stället för varningsskyltar markerar med något av de åtta heliga tecknen i den buddhistiska mytologin. Vi passerar det stora kraftverksbygget i Chukha – det särklasiat största byggnadsprojektet i Bhutan – som 1984 planerades börja producera elkraft till västra Bhutan och Assam i Indien, efter ca 15 års mödosam byggnation.

Södra delen av Bhutan bebos till stor del av nepaleser som livnär sig på jordbruk samt som väg- och byggnadsarbetare. Deras enkla bambuhyddor ligger uppradade efter den smala vägbanken. Några smutsiga barn leker på avgrundens kant eller knackar makadam till vägfyllnad, och därigenom bidrar de till familjens magra inkomst. Bhutaneserna (ngalops) bor längre in i landet och livnär sig förutom på jordbruk, på affärsverksamhet och administrativt arbete. Nästan varje familj bor i ett eget hus,

Fram till 1974 var Bhutan (eller Druk yul – Åskdrakens land, som det heter på det egna språket dzongkha) ett isolerat land, dit få västerlänningar beviljades tillträde. Sedan dess har dock gränsen öppnats något för turister, under den unge kungen Jigme Singye Wangchuks styre. Arne Georgzén har besökt Bhutan tre gånger sedan 1981. Han berättar här om sina upplevelser.

arkitektoniskt fulländat och byggt av trä och vitmenad stampad lera. De är ofta färggrannt dekorerade med djur och andra religiösa symboler. Att låta munkar måla hus ut- och invändigt utgör en viktig inkomstkälla för templen.

Shangrila öppnar sig

Efter sex timmars tröttsam färd kommer vi in i en smal canyon som efter någon km vidgar sig alltmer. Parodalen – ansedd som den vackraste i Bhutan – erbjuder en fantastisk syn. I centrum av denna bördiga dal ligger en väldig vit byggnad, Rimpung Dzong, som utgör såväl religiöst som administrativt centrum för Parodistrikten. Ena halvan av borgen inrymmer ett flertal tempel med ca 200 bofasta munkar, och den andra halvan är säte för ett hundratal civila tjänstemän.

I var och en av Bhutans 17 landskap finns en sådan borg. De byggdes ursprungligen av Bhutans landsfader Ngawang Namgyel mellan 1616 och 1651. Dessa dzonger konstruerades helt utan ritningar och byggdes utan spik. De har formen av jättelika fästningar med en stor gårdsplan innanför murarna. Vid krigsfara kunde de rymma upp till 5 000 personer. På gården står en hög, mycket helig tempelbyggnad, Utsi. Alla väggar på insidan av borggården är färggrannt målade med religiösa motiv. Ovanför de flesta dzonger finns en Tadzong eller vakttorn. I Paro är denna en rund sjuvåningsbyggnad som idag inrym-

mer landets nationalmuseum.

Skördetiden har just börjat och överallt ser man män, kvinnor och barn, klädda i sina traditionella kho- och kiradräkter, i full aktivitet på fälten. Mängder av böneflaggor med den heliga mantran "O Mane Padme Hum" fladdrar för vinden.

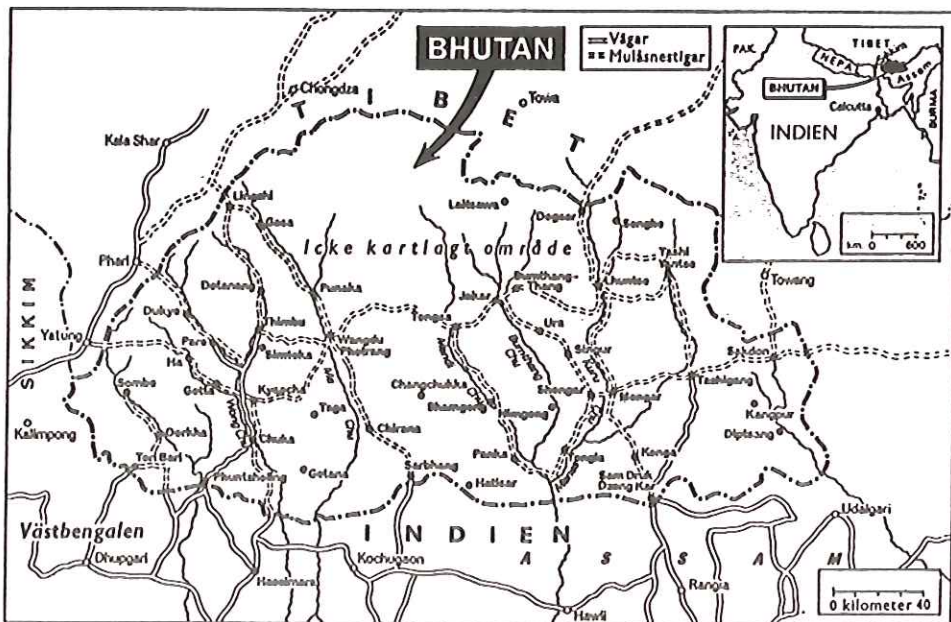
Så fort vi hunnit installera oss i våra bungalows vid Olathang Hotel beger vi oss ner och tittar på stan som ligger någon km nedanför hotellet. Paro är snarare än by än en stad med sin enda gata kantad av affärer och något hundratal hus. Hela dalen bebos endast av ca 3 000 personer.

Vi följer en smal stig, som slingrar sig mellan gårdarna men hinner inte långt förrän vi träffar på en familj som tröskar utanför sitt hem. På stapplande engelska bjuder de in oss. Huset består, som de flesta i västra Bhutan, av tre våningar där undervåningen utgör stall och redskapslager, mellanvåningen är bostad och överst finns ett luftigt spannmålslager. Taket är belagt med skifferplattor som hålls på plats av ett stort antal runda stenar. Nu på hösten lyser de flesta tak röda av torkande chillipeppar.

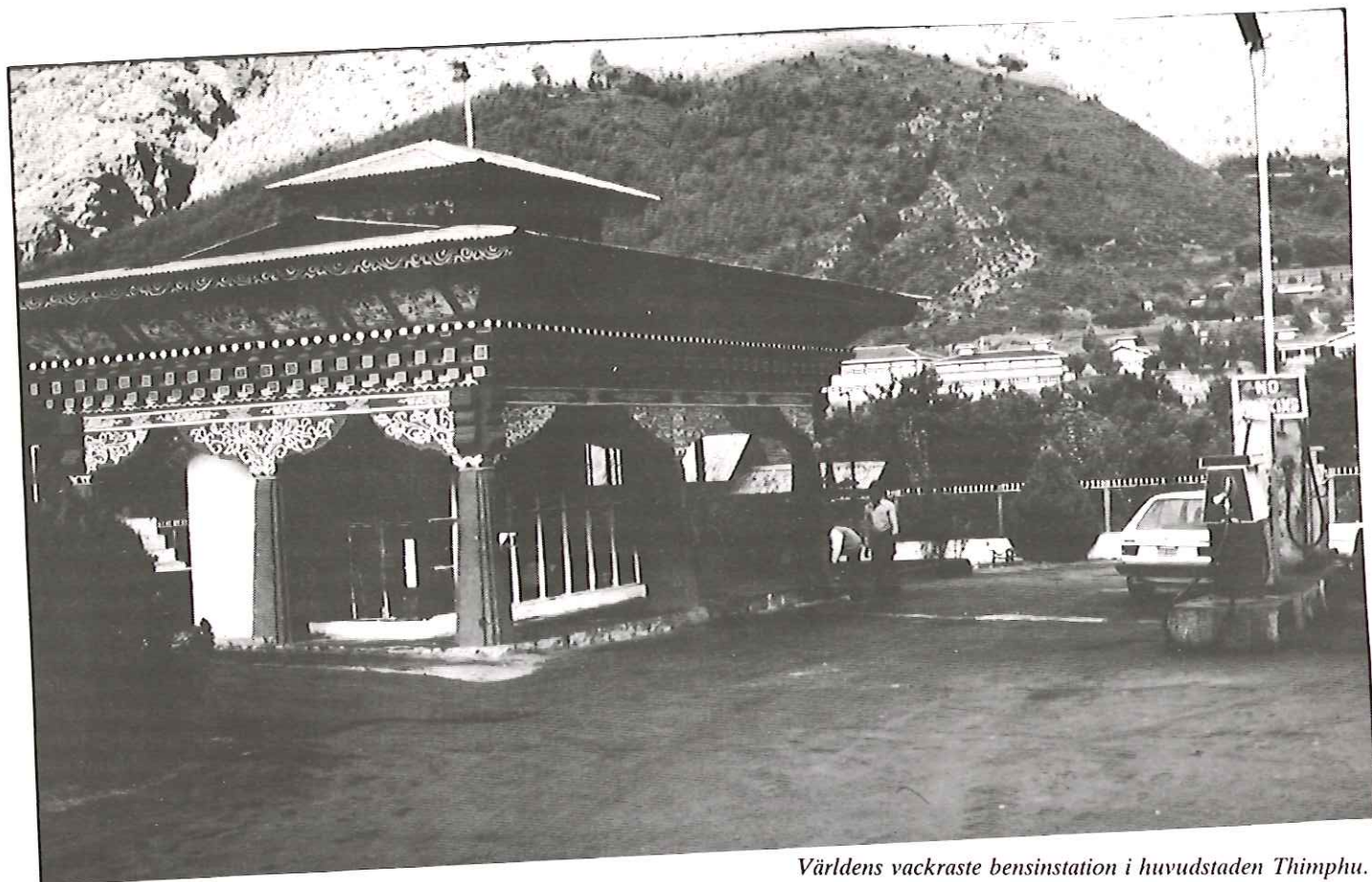
Vi knuffar oss fram mellan några grisar och tar oss uppför en brant trappa till bostaden. Genom en smal hall kommer vi in i ett stort kök som är husets samlingspunkt. Mitt på golvet står en bilfälg som utgör husets enda eldstad. Liksom nästan alla bhutanesiska hus saknar detta rökgång och därför är såväl väggar som tak täckta av ett tjockt lager sot.

Kort om Bhutan

Yta:	Ca 47 000 km ²
Folkmängd:	1,2 miljoner
Gränsar till:	Indien och Kina (Tibet)
BNP:	US-dollar 110 per capita – ett av de lägsta i världen (1982)
Valuta:	Ngultrum (1 ngultrum = 100 chetrum = 1 indisk rupie = 70 öre)
Huvudstad:	Thimphu (12 000 inv). Övriga städer: Paro, Phuntsholing, Samchi, Gaylephug och Tashigang.
Språk:	Dzongkha (officiellt), nepali och tibetanska.
Religion:	Mahayana buddhism (lamaism) av Karyudskolan och Drukpasekten. Infördes från Tibet på 1100-talet.

RAKEN'S LAND

Världens vackraste bensinstation i huvudstaden Thimphu.

Från ett angränsande rum hör vi ett entonigt mumlande som lockar oss ditin. I ett hörn sitter en munk från ett närbeläget tempel som gör ett av sina återkommande rutinbesök för att läsa de heliga böckerna. Därigenom skyddar han huset och dess innevånare mot onda andar. I rummet finns också ett vackert hustempel till vilket man dagligen offerar ris och vatten.

Vi bjuds på smörte, bestående av en blandning av te, jaksör och salt. Om man intalar sig att man dricker buljong är det drickbart. Att vi är välkomna förstår vi av att vi enligt sed bjuds på tre koppar. Munken fortsätter att mäsas i sitt hörn utan att ta notis om oss. Han reagerar inte ens av att husbonden visar oss det bästa han äger – en kassetbandspelare ur vilken amerikansk popmusik väller ut. Att detta är en välbärgad familj förstår vi också när man visar familjens fotoalbum. Kvällen har redan fallit när vi lämnar huset och i mörkret trevar oss tillbaka till hotellet efter några oförglömliga timmar.

Vandring till det okända

Dagen har kommit för resans stora äventyr. Som första skandinaver skall vi, totalt 13 personer, göra en åtta dagars vandring till berget Chomolhari (7314 m) vid tibetanska gränsen och därifrån fortsätta till Lingshi Dzong och åter till Thimphu. Förhandsinformationen om vad som väntar oss

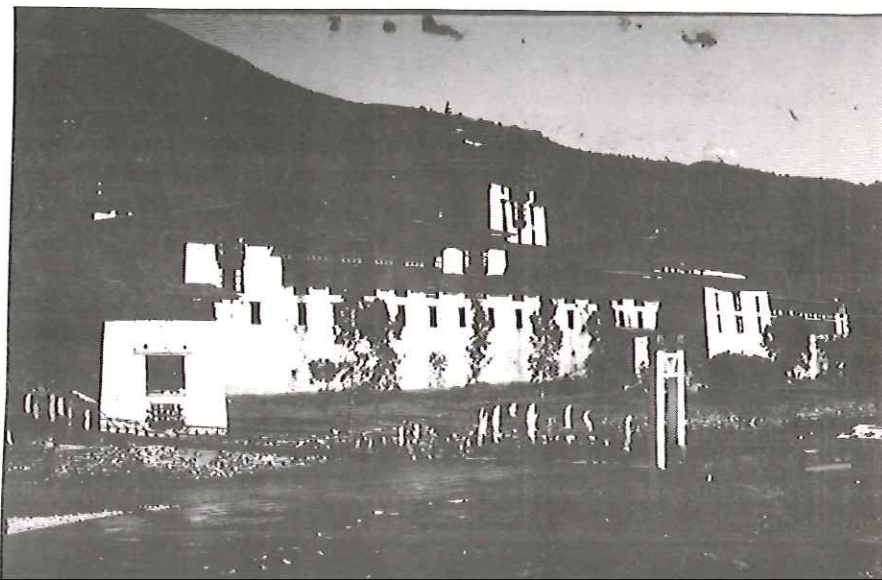
är minst sagt knapphändig. Enda källa är en *National Geographic*-artikel från april 1914.

Tillsammans med åtta bhutaneser och 20 packhästar lämnar vi den nedbrunna dzongen Dukye högt uppe i Parodalen den 30 september 1982. Stigen – den urgamla karavanvägen till Chumbidalen i Tibet – följer den brusande Parofloden med sitt iskalla glaciärvatten. I fjärran kan vi se Chomolharis snöklädda topp, som vi kommer att nå fram till om tre dagar. Skogen är mycket tät och träden är beväxna med mosor, lavar och ormbunkar. När vi äntligen

efter ca 1000 m stigning når nattens lägerplats Gum Chava står alla byns innevånare och nyfiket väntar på oss.

Nästa dags vandring går genom ett varierande skogslandskap som glesnar alltmer ju högre upp vi kommer. En tibetansk flyktfamilj är de enda människor vi stöter på under dagen. De bor i ett primitivt men ändamålsenligt stenhus. Vi blir väl mottagna och bjuds på lunch bestående av grönsaker, bhutanesisk gröt med chilli och smörte. Vandringen är lång och mödosam och kvällens läger vid Thang Tancha kommer som en befrielse. ➔

Punakha Dzong – religiöst och administrativt centrum i Punakha-distriktet.

Äntligen skall vi nå fram till de snöhöljda topparna på gränsen till Tibet. Under denna händelserika dag har vi turen att stöta på en flock på ca 70 blå får. Dessa djur är mycket sällsynta och är också på grund av sin grå (!) färg mycket svåra att upptäcka. Vi ser också några meterstora murmeldjur men i övrigt är djurlivet i denna dal av Bhutan mycket spartanskt. Alla drömmer om att få se den sägenomspunna snöleoparden men vi träffar inte någon bhutanes som sett mer än spåren efter den. Yetin eller snömännan är i Bhutan liksom i Nepal lika fruktad som eftersökt.

Vi lämnar karavanvägen till Tibet och följer gränsen på ca fem km avstånd. Chomolhari med sitt mäktiga isfall spärrar effektivt alla möjligheter att gå fel. Vi har nu kommit över trädgränsen och marken täcks endast av gräs och stora mängder fjällblommor såsom Edelweiss och Gentiana. Lägrat vid Jangathang ligger i en djup dal på knappt 4 000 m och erbjuder en hänförelse utsikt över tre sjutusenmeters toppar. Speciellt vackert är den sylvassa toppen på det obestignade berget Tshering Goah.

Under den stjärnkla natten sjunker temperaturen till under 10 minusgrader. Vi värms dock snart upp när ett vänligt bhutanesiskt ansikte tittar in genom den frostiga tältöppningen och erbjuder oss en het kopp te på morgonen. Man blir ytterligare upprymd när man ser de första solstrålarna rödfärga de snöklädda topparna.

Idag skall vi passera det första höga passet på 4 300 m. Utsikten är hänförelse med mängder av snöklädda toppar långt inne i Tibet. Det är svårt att tänka sig att detta område varit havsbotten. Att så är fallet bevisar några fossiler som jag hittar när vi påbörjar vår vandring in i Lingshidalen. Vi passerar några svarta jakhårstält som bebos av vänliga men mycket smutsiga tibetanska nomader. På de gräsklädda slutningarna betar stora hjordar med jakar. Plötsligt dyker en vit stor byggnad upp i fjärran. Vi ser Lingshi Dzong – centralbyggnad i Bhutans mest isolerade distrikt.

Kris

En av deltagarna känner klara symtom på höjdsjuka som tyvärr förvärras allvarligt under natten. Situationen kräver förflyttning till lägre höjd, men hur? Vi ligger instängda mellan två höga pass. Närmast telefon liksom läkare är tre vandringsdagar avlägsen. Vi lyckas mot alla odds att med hjälp från en militärförläggning rekvirera en helikopter från Indien. För första gången i Bhutan används helikopter för sjuktransport av turister.

Vandringen från Lingshi upp till resans högsta punkt, det nära 5 000 m höga Jale-la passet, tar åtta timmar. På krönet finns som vanligt några böneflaggor och ett stenröse för att skydda förbipasserande mot snöstormar och andra faror. Vi fortsätter genom mycket omväxlande natur och följer hela tiden Thimphufloden som bla rinner genom en flera km mycket smal canyon. Jättelika rhododendron blandade med olika typer av tallar och granar omger stigen. Vandringen närmar sig slutet. Trötta och

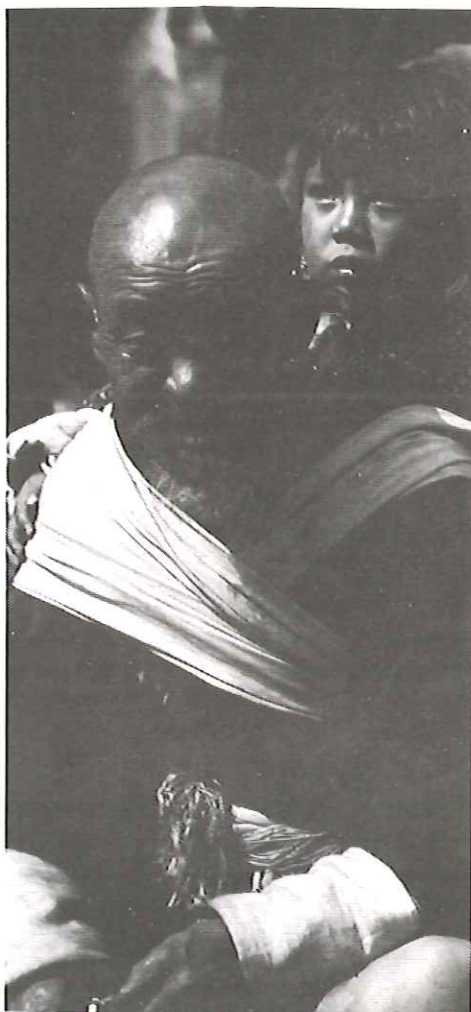
Hur kommer man till Bhutan?

Bhutan tillåter i princip endast turistbesök i grupper om minst sex personer. Man kan antingen åka dit med en organiserad turistgrupp (under 1985 erbjuder tre svenska resebyråer paket till Bhutan), eller på egen hand efter hänvändelse till Tourist Commercial Organisation, Thimphu. I det senare fallet ansluter man sig då till en grupp i Bagdogra i Västbengalen, Indien. Sedan 1983 finns möjlighet att flyga direkt från Calcutta till Paro i Bhutan med landets nystartade flygbolag DRUK AIR. Oavsett hur resan organiseras är priset mycket högt – fn 130 US-dollar/dag inklusive allting utom måltidsdrycker under vistelsen i Bhutan. Bhutanesiska ambassader finns i Indien, Bangladesh, Nepal och i New York (FN).

med en fantastisk upplevelse i bagaget kan vi se Thimphu i fjärran. En dusch och en riktig säng hägrar.

Thimphu – Bhutans hjärta

Thimphu är med sina 12 000 invånare den enda tätort i Bhutan som kan kallas stad. Den domineras av en väldig byggnad – Thashichhodzong som bla inrymmer nationalförsamlingen – Tshogdu – med 150 medlemmar. 100 av dessa väljs av folket, 40 väljs av kungen och resterande 10 av munkväsendet. Mandatperioden är tre år. För-

utom olika rådgivande organ och ministerier inhyser dzongen också Bhutans religiösa överhuvud **Je Khenpo**.

Några stenkast utanför murarna har kungen sitt residens väl dolt i ett skogsparti. I Thimphu finns också Indiens och Bangladeshs ambassader samt UNDP:s och UNICEF:s högkvarter. Huvudgatan ger ett mycket tilltalande intryck då alla affärer som kantar den är byggda i traditionell stil. I det statliga Handicraft Emporium kan man köpa utsökta hantverksprodukter från hela Bhutan.

Dessutom finns flera intressanta tempel, det anskrämliga begravningsmonumentet över kung **Jigme Dorji Wangchuck** och världens vackraste bensinstation.

Thimphu är trots sin litenhet en mycket spännande stad. Man kan tex gå till det bhutanesiska örtmedicinska sjukhuset eller gå på någon lokal bar och tillsammans med lokalbefolkningen häva en bägere Dragon Rum, Ara – lokalt risbrännvin eller den internationellt prisbelönade whiskyn Special Curier.

Centrala Bhutan

Från Thimphu kan man också göra flera kortare eller längre utflykter. En tur till den gamla vinterhuvudstaden Punakha, och Wangdiphodrang med sina tempelfyllda dzonger hinner man över dagen. Har man tur med klart väder kan man på vägen dit se stora delar av de vita gränsbergen mot Tibet. Betydligt längre tid tar det att åka till centrala Bhutan dit vägarna är mycket dåliga. Vid regn krävs fyrhjulsdraft. Tongsa, hemvist för kungafamiljen har Bhutans vackrast belägna dzong uppklämd på en ås i en mycket smal dal. Inte mindre än 22 tempel är inrymda i denna byggnad från 1646. Efter ytterligare en dagstur med bil kommer man till den isolerade Bumthang-dalen som förutom Jakar Dzong uppvisar de berömda Jampa- och Kurji-templen.

I Bhutan kan man fortfarande uppleva ett samhälle som är nästan helt opåverkat av västerländskt inflytande. Även om landet enligt FN:s statistik är jordens fattigaste får man en bestämd känsla av att människorna där har en högre livskvalitet och är lyckligare än i många andra länder. Ett besök i Bhutan är en unik upplevelse för både kropp och själ.

Arne Georgzén

Arne Georgzén arbetar vid Importkontoret för u-landsprodukter i Stockholm.

Mera om Bhutan!

SYDASIEN har skrivit om Bhutan tidigare. I nr 1/80 berättade vi om landets historia och ekonomi. Numret går att beställa för 10:– som betalas in på vårt postgiro 79 54 96–9.

Klyflorna ökar!

Ajit Roy

Calcutta 31 mars 1985

Våren 1985 har inte helt saknat politisk betydelse. Nya val, nu till delstatsparlamenten i 11 stater samt unionsterritoriet Pondicherry, har ägt rum. Och ett nytt budgetförslag har lagts fram för parlamentet av den nya regimen i New Delhi, vilket avslöjar avgörande förändringar mot tidigare.

Val hölls i första veckan av mars, till sammanlagt 2531 platser i delstatsparlamenten. Det utgör 75 procent av valkretsarna i hela landet, så en jämförelse tål att göras med parlamentsvalet endast tre månader tidigare.

För Congress(I) blev valen en avsevärd tillbakagång, man erövrade 56 procent av platserna, jämfört med de 80 procent man vann av parlamentsplatserna. Tillbakagången var stor även räknat på antal röster.

Rajiv Gandhis stridsparoll i denna valkampanj – Skapa likformighet i politiken genom att rösta fram samma parti till makten i delstaterna som på riksnivå – blev ingen framgång. Tvärtom bekräftade väljarna sin tilltro till Indiens federala karaktär genom att återvälja med överväldigande majoritet de två chefsministrar som i fjol olagligt avsattes på direktiv från Indira Gandhi.

Andhra Pradesh

I Andhra Pradesh var det Congress (I) som på Rajiv Gandhis och dennes teknokratiska rådgivares anstiftan organiserade avhopp från matiné-idolen N T Rama Raos Telugu Desam Party, och sedan utnyttjade statens guvernör för att avskeda NTR. I hans ställe installerades avhopparnas ledare som ny chefsminister med stöd av Congress(I)-medlemmarna i delstatsparlamentet. Omfattande folkligt missnöje och kamp i delstaten, samt stöd från demokratiska krafter över hela Indien lyckades dock så småningom tvinga bort avhoppar-regeringen, och NTR kunde återta sitt ämbete.

Nu i delstatsvalet säkrade Telugu Desam en två tredjedels majoritet och 202 platser i parlamentet – samma resultat som i förra valet 1983. Congress(I) däremot reducerades från 60 till 49. Och samtliga Telugu Desam-avhopparna utom en fick så få röster att de inte bara förlorade valet, utom t o m miste sina insatser.

I Sikkim, den lilla staten i Himalaya, avsattes i maj 1984 chefsministern som tillhörde Congress (I), trots att han fortfarande hade förtroende från majoriteten av partiets ombud. Den avsatte chefsministern Nar Bahadur Bhandari bildade emellertid ett nytt parti, Sikkim Sangram Parishad (Sikkim Council for Struggle), och nu i delstatsvalet tog detta parti 30 av de 32 platserna.

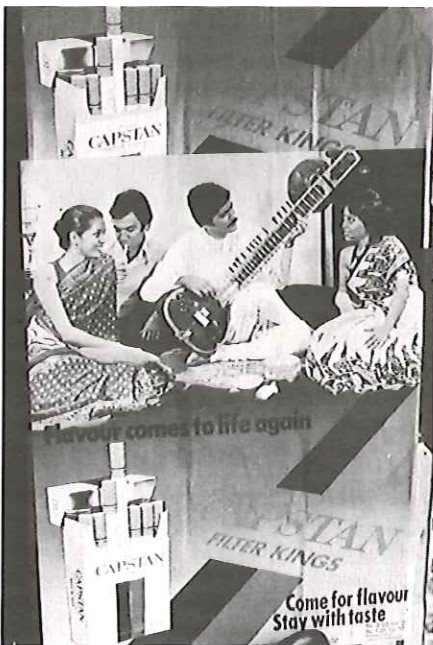
Karnataka

I Karnataka, en viktig delstat i söder lyckades Janatapartiet med nöd och näppe bilda regering i början av 1983, med stöd av ett halvdussin ledamöter från CPI och CPI(M). Från första stund försökte Congress(I) locka Janatapartiets ledamöter i delstatsparlamentet att hoppa av och

därmed bringa regeringen på fall, men alla försök misslyckades. Väljarna avvisade nu bestämt Congress(I), och gav Janatapartiet en absolut majoritet i delstatsparlamentet. Medan Janata gick upp från 139 platser till 224, sjönk Congress (I) från 82 till 66. Janatapartiet ökade i röstandel från 33 till 44 procent. Congress(I):s andel minskade till 41 procent.

Congress(I) gick tillbaka även i ett antal andra stater, men erhöll trots det egen majoritet i dess delstatsförsamlingar. I Uttar Pradesh, Indiens mest tätbefolkade stat, minskade partiet från 309 till 266, i Maharashtra från 186 till 162 och i Rajasthan från 133 till 113. I Orissa fick partiet ett mandat mindre än i förra delstatsvalet. Congress(I) ökade däremot sin styrka i Gujarat,

Eliten gynnas, folket betalar – Rajivs budskap

Madhya Pradesh, Himachal Pradesh och Bihar.

Även om oppositionen på det hela taget fick nytt liv genom valresultatet, gick det inte särskilt bra för kommunisterna. Visserligen ökade CPI(M) sina mandat i de stater där valen hölls, från 17 till 20. Men samtidigt minskade CPI:s mandat från 43 till 34. Och då fördubblade ändå bägge partierna sina platser i Andhra Pradesh, till 11 stycken vardera. Men den fördubblingen berodde mindre på egen styrka än på det avtal om valsamverkan som slutits med Telugu Desam denna gång.

Illusioner bort

Om nu delstatsvalen klart pekade på att stödet för Congress(I), med dess hindu-chauvinistiska kampanjer – som fick sin kulmen efter mordet på Indira Gandhi – håller på att avta, tar Rajiv Gandhis första nationella budget bort några av de illusioner som kanske ännu dröjer kvar om den nya regimen.

Den nya centrala budgeten fick omgående livligt beröm från storföretagsamheten, och Börserna i Indien reagerade med en väldig uppgång. I budgeten har så gott som alla direkta skatter på enskilda tagits bort, möjligheterna till biinkomster för tekno-byråkraterna liberaliserats och licens- och tullavgifter på sådana lyxartiklar som TV- och videoapparater tagits bort. Därtill ges lättnader i företagsbeskattningen.

Fattiga betalar

All denna generositet gentemot de privilegierade få i toppen måste betalas. Det sker genom att öka pålagorna för de fattiga. Avgifterna för person- och godstransporter med järnväg höjs, priset på olja och oljeprodukter höjs – vilket leder till att transportkostnaderna ökar ytterligare – och därmed priserna.

Höjningen av fotogenpriset kommer att bokstavligen talat mörklägga stora delar av Indien – eftersom fotogenlampor är enda ljuskällan på stora delar av landsbygden, liksom hos de fattiga i städernas slum.

Skatten på papper höjs också, och även det bidrar till att sprida mörker, om blott i bildlig betydelse, eftersom de fattiga kommer att få betala mer för utbildning.

Allt detta, kopplat till att budgeten visar ett underskott – på 35 000 miljoner rupier, kommer med all säkerhet att öka inflationstakten och medföra inskränkningar i köpkraften hos låginkomstgrupperna, som utgör tre fjärdedelar av landets totala befolkning.

Budgetens innehåll förstärktes av det tal som finansministern höll när han presenterade den för parlamentet. I talet avslöjades den ändrade inriktningen i Congress(I):s politik. I fortsättningen handlar det inte om bröd till de fattiga, varken i ord eller i form av små eftergifter – utan nu handlar det om en öppen och ögenerad satsning på att höja toppen på den indiska ekonomin ännu högre, medan behoven och strävandena i ekonomins bas negligeras.

Foto: Lars Eklund

Pakistan fick parlament — helt på Zias villkor

Så har då äntligen militärdiktatorn Zia Ul Haq i mars 1985 kunnat hålla sina utlovade "val" — fjärde gången gillt om än 7,5 år försenade.

Sex ministrar, flera rådgivare och många medlemmar i nominerade Majlis Shoora röstades bort, nära 100 oppositionella röstades in, lågt valdeltagande och farsaktigt men det blev ändå en seger för Zia.

Genomförandet av valen på egna villkor stärkte Zias ställning. Washington krävde inte mer: Nu är Zia "demokratisk", inte längre bara en soldat.

Viktigt är också att Zia genom valet splittrade de förbjudna oppositionspartierna, inte minst Ali Bhuttos PPP (Folkets parti) som sökte bojkotta jippon. Lokala pampar som vägrade se sin egen maktbas undermineras av nya, potentiellt farliga politiker, trotsade sina partier och ställde upp som kandidater sedan de sparkats ut i kylan.

I det nya, närmast maktlösa parlamentet, bildar ex-PPP-arna den största gruppen, minst 47 man, följd av det legala Muslimförbundet och fundamentalisterna i Jamaat-e-Islami som båda stöder Zia.

En blockbildning är trolig men de flesta kommer sannolikt att mest av allt representera sig själv i partiet.

MRD, rörelsen för återgång till demokrati som består av elva förbjudna partier, förmådde inte nå ut med sitt bojkottbudskap och det kan leda till att deras ledarskap kollapsar.

Rena skojet

Med en gång skall sägas att både folkomröstningen i december — som tvingade väljarna att ta ställning för eller mot islam och fortsatt islamisering och som Zia tolkade som ett förtroendemandat och fem år till som president — och valen var rena skojet. Väljarna avkrävdes inte ID-kort i vallokalerna, de kunde lägga sina röster även om deras namn inte fanns i röstlängden. 1 500 oppositionella satt fängslade eller i husarrest. Först när Zia sett till att MRD verkligen skulle bojkotta valen så mjukade han upp reglerna så pass att han kunde peka finger och skryta med sin "shoorakrati".

— Varje sådant jippo stärker folkets missnöje med den oförmögna oppositionen och ilskan mot regimen ebar ut i maktlöshet och bitterhet, säger en redaktör på tidningen "The Muslim" i Islamabad.

Zia är långt smartare än sitt rykte. I dag är oppositionen för många mer misskrediterad än den avskydda regimen.

— Allt fler är beredda att godta våra villkor för en gradvis återgång till demokrati, säger en officiell talesman för regimen.

Valen skulle leda till liberalisering. Men ännu en gång fördes folk bakom ljuset. Några dagar efter valet gav en triumferande Zia sig själv än mer makt genom ändringar och tillägg till 1973 års författning som nu står mer för presidentstyre än en parlamentarisk ordning.

Det nya folkvalda parlamentet ställdes inför fullbordat faktum: Godtar de inte ändringarna så kan Zia upplösa församlingen. . .

— Ohederligt, skrev en modig redaktör i "The Muslims" ledarspalt.

Zias villkor

Zia kan nu som president nominera premiärminister, kabinett, ÖB, arméchef, provinsguvernörer och chefsministrar, han kan utlysa nyval och hålla folkomröstningar när helst han vill och annullera parlamentsbeslut.

— Han utlovade en författning med kontroll och balans men det gäller inte för honom själv, säger kritikerna.

Krigslagarna är kvar och Zia behåller dem säkert tills han och generalerna känner sig fullkomligt trygga. Många av de folkvalda upplever också krigslagarna som ett skyddande parasoll som gör det möjligt för dem att skaffa sig en politisk bas.

Maktfördelningen och demokratiseringen är en ren illusion.

Zia verkar full av tillförsikt och är övertygad om att han i inledningsskedet kan undvika en konfrontation i parlamentet. Han tycks inte nämnvärt oroad över fundamentalisterna Jamaat-e-Islamis fiasko i "valen".

Han hävdar fortfarande att politiska partier är o-islamiska eftersom de "verkar för splittring" men påstår sig vara beredd att överlåta åt parlamentet att besluta i frågan.

— Den heliga koranen är mitt manifest, sa Zia under sin valturné. Det finns inget behov för opposition i parlamentet eftersom regimen program är baserat på koranen. . .

Korta besök i Islamabad och Lahore ger intryck av att pakistanska folket trots inflation och inrikespolitiska problem känner sig tryggare i dag än bara för ett år sen.

Talet om hotet från Indien har helt tystnat.

På många håll upplevde man mordet på Indira Gandhi nästan med lättnad.

— Nu blir det inga fler krig, sa folk på gatan i en första reaktion.

Zia lär få svårt att framställa Rajiv Gandhi som en vapenskramlende och maktlysten herre.

Nya stormmoln

Men nya stormmoln tornar upp sig vid horisonten.

Provincialismen hotar åter: Politiker från Sindh och Baluchistan kräver ändringar i 1973 års formula för relationerna mellan centralregeringen och delstaterna. Det innebär splittringar i varje politiskt parti eftersom representanterna från dominerande Punjab inte alls vill ta upp frågan. Nord-Syd-frågan är explosiv och kan leda till nationens sönderfall om inte punjaberna godtar ökat självstyre för provinserna. Motsättningarna skärps drastiskt.

Flyktningkrisen är också ett stort hot. Långsamt tar en ny stat form i ingenmansland längs gränsen mot Afghanistan och den kommer att bli en realitet om Röda armén framhårdar i sin ockupation av deras hemland.

Bo Gunnarsson

SYDASIEN Nr 2/85

1984 var ett år fyllt av framgångar för oppositionen mot president Ershad och militärstyret. Fackliga organisationer och politiska manifestationer duggade tätt, och trots de militära undantagslagarna kunde oppositionen agera fritt.

Årets två sista månader utgjorde en klimax för oppositionen, som består av två fronter: 7-parti-alliansen med BNP (Bangladesh Nationalist Party, förre presidenten Zias gamla stödparti) som ryggrad, ledd av Begum Khaleda – änka efter Zia, samt 15-parti-alliansen med Awami League som dominerande parti, ledd av Sheikh Hasina, dotter till Mujibur Rahman.

Generalstrejker

Oppositionen fördömde Ershads tidigare planer på att hålla val den 8 december, och utlyste i stället generalstrejk till den dagen. Den blev en stor framgång, hela Dhaka stod stilla. Valen sköts på framtiden. Ännu en generalstrejk genomfördes den 23–24 december, med gott resultat. I Rajshahi förekom dessutom upplopp mellan studenter och polis.

Men efter den andra generalstrejken började oppositionens krafter att avta. Ershad försökte att blika oppositionen och få den att ställa upp i nyplanerade val på hans villkor i april. (Någon enighet uppnås dock aldrig.) Samtidigt lyfte han på en del av undantagslagarna i sitt försök att visa att han strävar efter att återinföra ett civilt styrelseskick.

Så stramar då Ershad upp sig. Den 1/3 stängs universitetet och man tömmer studentbostäderna. Klockan sju på kvällen håller han tal till folket på radion: Martial Law, alltså åter undantagsstillstånd och militärregim, all politisk verksamhet förbjuds, referendum den 21/3. Utegångsförbud mellan midnatt och klockan fem på morgonen.

Undantagsstillståndet har han tvingats till, beroende på oppositionens vilja till att vara skapa oro och bråk, menar han i sitt val. Alla åtgärder är givetvis enbart i nationens breda intresse, nödvändiga för att bibehålla lag och ordning under landets vidare utveckling. Den inte helt ovanliga retoriken.

Efter en period av stor medborgerlig frihet, tar man några bastanta kliv bakåt igen. För 14 år sedan, på dagen, deklarerade Yahya Khan, dåvarande president i Pakistan, detsamma. Här följs stolta traditioner. Likheterna med den skrämmande farsen under militärens klack i dagens Pakistan, gör sig också påmind.

Han ljuger elegant. Så iögonfallande, att många tänkande bengaler slutar att läsa tidningar. Upprepas lögnerna alltför ofta, kan man med tiden ta dem för sanningar, resonerar man. Massmedia är helt i Ershads händer. Det läcker inte ut en stavelse, som inte godkänts av presidentens pojkar. I ett slag finns ingen information överhuvudtaget om någon opposition. Det blir bara tyst.

Över hela staden är murar och husväggar fulla av slagord mot Ershad och militären. Grova slogans eller bitande ironi. Nu beordras alla husägare att snabbt låta måla över alla elakheter, annars riskerar man straff under militärregimen. Under en vecka blir stans alla målare mer än fullt sysselsatta.

Bortblåst opposition

Oppositionen är helt tyst. Det viskas om spridda aktioner från deras sida den 14/3. Men ingenting händer. Den tidigare så militanta oppositionen är som bortblåst. Inte ett tecken. Var all opposition så centrerad till studenternas medverkan, att den bara dog ut i och med att universitetsområdet tömdes, frågar man sig? Först all denna mobilisering av människor, sedan bara tystnad. Var håller ledarna hus?

Inför den 21/3, dagen för ja- eller nej-röst till

Ershad tog hem jordskredsseger

Den 6 april skulle det hållits parlamentsval i Bangladesh. Åtminstone var det president Ershads tanke. Men med fortsatt samlad opposition emot sig, sköt han åter upp valet, för fjärde gången. I stället återinfördes undantagsstillståndet i landet, och anordnades den 21 mars en folkomröstning för eller emot president Ershad. Naturligtvis segrade han stort.

Ershad, fylls staden av affischer med presidentens porträtt. Före kvällen är nio av tio sönderrivna. Många bussar kläs med hans stiliga bild. Det är bussägare, som begävs med en egen central belägen bussterminal, mot att de lovat sitt aktiva stöd till Ershad. I tidningarna uppmanas alla till att ta chansen och rösta. Folkets röst avgör landets framtid, heter det. Folk skakar på huvudet och hänler åt spektaklet.

Två dagar före valdagen stängs alla skolor. Lärarna hade fått annat att göra än att undervisa. Från högre ort hade budet kommit, att de skulle vandra från hus till hus i de byar de arbetar i, för att uppmana alla att mangrant gå till vallokalen för att rösta.

Dagen före förklarades helgdag, så att folk skulle kunna resa hem till sina byar. Så referendumdagen, 21/3, och dagen därpå vanlig ledig fredag och återresedag. Extra vagnar sattes in på de flesta tåg.

Till ordföranden och medlemmarna av alla Union Parishad (lägsta administrativa enhet) hade meddelats, att om de inte lyckades få folk till valurnorna, om inte siffrorna blev höga nog, så förelåg risk för nedskärningar i kommande tilldelning av food-for-work-vete. Eftersom fusket i denna hantering är omfattande och representerar intressanta inkomster för ordföranden och hans UP-medlemmar, så är hotet ett utmärkt incitament.

Så referendumdagen. En man kommer tillbaka efter att ha röstat. Glädjestrålade. Han har fått förtroendet att stoppa tio lappar i ja-lådan. En BBC-reporter kommer till en vallokal. Snabbt ordnas snygga köer. Han går fram till en i kön och frågar, om han kör för att rösta? Nej, svarar mannen, dom gav mig tio taka och bad mig stå här.

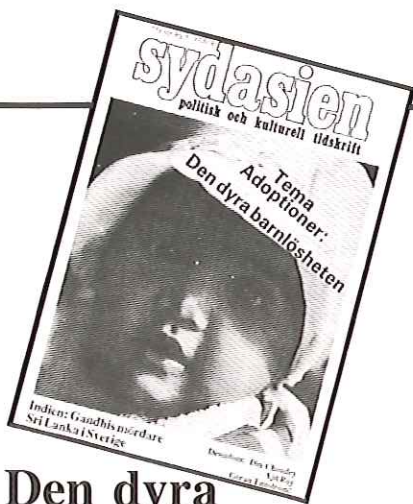
Dagen efter ropar tidningsrubrikerna: Jordskredsseger. Ett bevis för folkets odelade stöd. En stor dag i nationens historia. Ett viktigt steg för fred och utveckling. Rubrikerna kunde varit satta för flera veckor sedan. Ershad ler sitt stora leende, och tackar högtidligt folket för det stora förtroende som givits honom. Spektaklet är fullständigt. Den offentliga lögnen har här utvecklats mycket långt. 72 % av de röstberättigade påstås ha röstat. 94 % ska ha lagt sin lapp i ja-lådan.

Mera realistiska bedömningar talar om att 10–20 % skulle ha röstat. Janadal har försetts med rikligt tilltagna resurser, för att "hjälpa" valfunktionärerna till ett "framgångsrikt" arbete. Folk i allmänhet resonerar i termer av hurvida valfusket varit än mer omfattande den här gången, än det var 1977, när Zia arrangerade sitt referendum. De flesta menar, att det verkar mera omfattande denna gång. Folk vill glömma denna fars fortast möjligt. De flesta har allt redan glömt och dessutom aldrig varit involverade i föreställningen. Ingen har han lyckats övertyga genom detta referendum, president Ershad. Inte de utländska bedömarena och minst av allt det egna folket.

För de många på landsbygden, där närmare 90 % av folket bor, har utarmningen gått vidare medan landets politiska framtid penetrerats av huvudstadens initierade. Det är inte om deras livsvillkor politiken i Dhaka handlar. För dem återstår det att bygga sin egen politiska kraft. Ingen gör det åt dem. Kanske kan organiseringen som börjat växa fram bland de många jordlösa, i en framtid komma att utveckla sig till denna de mangas röst och redskap.

Kjell Johansson

Den dyra barnlösheten

var temat för den 19-sidiga specialavdelningen om adoptioner vi publicerade i SYDASIEN nr 3/84. Vi granskade inte bara de ökande adoptionskostnaderna utan också det tilltagande krånglet kring adoptionerna. Och vi försökte också visa att en organisationsförmedlad adoption inte nödvändigtvis är god och att en sk privat adoption inte behöver vara något skumt.

Reaktionen på vårt adoptionsnummer blev stark. Adoptioner berör många Sydasiens-intresserade eftersom den

största enskilda gruppen barn numera kommer därifrån. Numret såldes och diskuterades, också bland många som tidigare inte läst vår tidskrift.

Adoptionsnumret

kan fortfarande vara värt att beställa för den som missat det. Det innehåller inte bara debattning, utan också praktiska upplysningar, råd om litteratur osv. Sätt in 20:— på pg 79 54 96—9, skriv "adoptionsnumret" och vi skickar det.

Obesvarade frågor

finns det naturligtvis ändå kvar. Det har om inte annat framgått av kommentarer från pressgrannar. Men vi har fortsatt debatten efter nummer 3/84 och vi återkommer här till denna ödesfråga för tiotusentals familjer i Sverige.

Aino Trosell återger här en del tankar kring att skaffa icke-biologiska barn från en främmande kultur, Daniel Asp-lund har funderat kring den nyinförda statliga vetorätten vid adoptioner och Thomas Bibin summerar den diskussion som han och andra fört kring den omstridda adoptionsorganisationen Sri Lanka Barns Vänner.

Adoptionsdebatten igen: Lugnet efter stormen!

Debatten om adoptionerna från Sri Lanka genom Sri Lanka Barns Vänner (SLBV) tycks ha bedarrat för den här gången. Adoptionsverksamheten fortsätter med oförminskad styrka. SLBV har utan darr på manschetten fått sitt statliga godkännande för ytterligare ett år medan de sk privata adoptionerna (de som inte förmedlas av adoptionsorganisationerna) belagts med nya restriktioner. . .

Det kan vara lätt att glömma den självklara grunden för all adoptionsverksamhet: att se till att föräldrabehövande barn får så goda och lämpliga föräldrar som möjligt. Det var denna målsättning vi hade i huvudet när vi drog igång en debatt om adoptionerna i SYDASIEN förra året (se nr 3 & 4/84).

Tanken var enkel: när politiska och fra ekonomiska hänsyn kommer in i bilden är det lätt att barnens behov blir en andrahandsfråga — om den alls blir viktig. Vi ifrågasatte nyttan av att SLBV knöt upp sig så hårt politiskt till den omstridda regeringen i Sri Lanka. Och vi undrade på mycket goda grunder om inte Mr Silva, SLBV:s

kontaktman i Sri Lanka, främst ser sig som affärsman och inte som adoptionsförmedlare.

Inga fläckar

Vi fick stöd i vår kritik; från adoptivföräldrar, från den svenska ambassaden i Colombo och från Adoptionscentrum som är den största adoptionsorganisationen i Sverige. Men NIA, den statliga myndighet som har att övervaka de internationella adoptionerna och adoptionsorganisationerna, fann inga fläckar på SLBV eller deras kontakt i Sri Lanka. NIA gick t o m så långt att man frankt meddelade SYDASIEN att man aldrig hört någon kritik mot SLBV

alls! Och SLBV godkändes för ännu ett år.

Lägg därtill att NIA genom en lagändring fått vetorätt i alla privata adoptioner from den 1 januari i år. Och bilden blir klar: det är de privata adoptionerna som måste klämmas åt ser ni väl! Adoptionsorganisationernas verksamhet är som Ceasars hustru, ofelbar.

Illvilja

Bekymrade och illa tilltygade läser vi därför januariutgåvan av *Information från SLBV*. Där får vi veta att föreningen gått framåt, fått allt fler sökande och att den har all den kraft som behövs för att stå emot det mesta. Och det man behövt stå emot är bl a en illvillig kampanj av en "person som bedriver en frenetisk och osaklig propaganda till förmån för så kallade privata adoptioner". Personen är undertecknad.

Citatets författare är samme person som jag debatterat med i ett tidigare nummer av den tidskrift ni nu håller i handen. Denne person sa att SYDASIEN ljugit om SLBV, men han återkom inte sedan vi redovisat att våra uppgifter kom från SLBV:s eget material.

Kamrat säkerhetsministern

Vi illvilliga fortsätter därför gärna att läsa ur januarinumret av *Info från SLBV*. Bland alla stämplingar mot kritikerna så framgår det nämligen där att man tagit kritiken på allvar. Adoptionspriserna sänks kontinuerligt i reala termer och Neil Silvas business vid sidan av ska frikopplas från själva adoptionsprocessen i och med att man ska få annat boende att välja på osv. Och ingenstans i bladet finns rubriker i stil med "Kamrat Athulathmudali (den skjutglade säkerhetsministern) leder arbetet för försoning och välgång" . . .

Vi har bett att få göra ett litet inlägg i *Info från SLBV* för att få framföra våra lyckönskningar och kanske fälla en och annan kommentar. Vår förfrågan har inte ens besvarats. I väntan på det så vill vi gärna servera en lovsång till mutan, saxad ur samma utgåva av *Info från SLBV*:

"Säkerligen gick något av adoptionssumman till smörjandet av vissa tjänstemän i domstolen, passmyndigheten eller socialbyråkratin. Ett annat ord för det är korruption. Korruption är en realitet i utvecklingsvärlden. Sen får en svensk förträfflig besserwisser komma med vilka moraliska pekpinnar han vill. Det visar bara att han lever sitt liv i en skyddad verkstad och inte inser i sin naiva oskuld att svenska värderingar liksom inte spelar någon roll för några andra än svenskar."

Vem mutas i domstolen? Kanske nån som ger ett stulet barn en ny identitet. Vem mutas bland socialfolket? Kanske dom som övertalar en mor att sälja sitt barn. Här borde arbetsuppgifterna för NIA vara outtömliga.

Thomas Bibin

Privata adoptioner

Mer krångel än nöden kräver?

Sedan den 1 januari 1985 gäller nya bestämmelser för sk privata adoptioner (dvs de som sker utanför adoptionsorganisationerna). Nu ska de lokala socialnämnderna inhämta det statliga NIA:s bindande yttrande inför varje sådan adoption. En blivande adoptivförälder, Daniel Asplund, funderar här kring det ökade krånglet med den nya ordningen.

När NIA (statens Nämnd för Internationella Adoptioner) nu ska ta ställning till en privat adoption kräver man att få en rad uppgifter i samband med adoptionsutredningen. Man vill veta vilken institution, organisation eller person som förmedlar barnet. Det är särskilt viktigt att redogöra för hur den första kontakten mellan förmedlaren och de blivande adoptivföräldrarna kom till. Andra uppgifter som ska lämnas gäller själva proceduren, förväntade kostnader och om förmedlaren ställt några villkor.

NIA hör sig sedan för med adoptivlandets myndigheter om förmedlarens tillförlitlighet. NIA kan också gå via svenska beskickningar eller via lokala eller svenska adoptionsorganisationer.

En gång per månad sammanträder man på NIA och ger sen besked till socialnämnden. Säger NIA ja är socialnämnden fri att

fatta vilket beslut den vill. Men säger NIA nej blir det ingen adoption, oavsett vad socialnämnden tycker. Staten har alltså vetorätt vid privata adoptioner.

Det är självklart svårt att sja om vad de nya bestämmelserna kommer att betyda. Men NIA har för SYDASIEN uppgivit att i de fall som adoptionsförmedlaren är välkänd och etablerad så gör man ingen särskild undersökning bara för formalitetens skull. Vår förmedlare är ett barnhem som NIA känner väl, och NIA har två gånger besökt hemmet. Trots detta fördröjdes vår adoptionsutredning en månad av NIA-behandlingen. Kanske lite onödigt tycktes det oss.

Vi hade också otur eftersom de nya bestämmelserna kom mitt under vår adoptionsutredning. Kanske kan man vinna tid genom att be om NIA:s välsignelse redan i adoptionsutredningens början. Men det är inte säkert att socialnämndens utredare vill skicka papperen till NIA så snart. Om inte kommer de långdragna utredningarna att ta än längre tid.

De som adopterar privat är historiens mest kontrollerade föräldrar. I vilken mån det nya systemet verkligen bidrar till att förhindra oacceptabla adoptioner och i vilken grad också helt legitima adoptioner försvåras eller omöjliggörs, det kan bara framtiden och en noggrann uppföljning visa.

Daniel Asplund

Vi läser boken om Emma som fått en lillebror.

Sara har också fått en lillebror. Han kom med flygplanet. Jag hämtade honom på barnhemmet på Sri Lanka. Därifrån kommer också Sara.

Hon mötte oss på flygplatsen, hon såg flygplanet komma och vi har bilder både från hennes eget barnhem och lillebrors.

Men nu måste saker och ting redas ut. Emmas lillebror får mat ur mammas bröst. Men Saras lillebror får mat ur flaska.

Lillebror har fått mat ur sin första mammas bröst. Det fick nog du också, förklarar jag.

Lillebror kom med flygplanet

Sara hämtar albumet där bilden på hennes första mamma finns. Jag känner inte den tanten, säger hon fundersamt.

Du låg i hennes mage. Sedan la hon dej hos de snälla tanterna på barnhemmet. Sedan fick vi hämta dej, gissa om vi var glada!

Då skrattar Sara, för det är den bästa berättelsen hon vet. När vi äntligen fick henne. Hur vi väntat, hur vi längtat. Och så glada vi blev när vi fick just henne.

Allt är frid och fröjd. I Saras föreställningsvärld är fortfarande det normala att barn hämtas från barnhem i fjärran länder, detta har understrukits av att flera av våra bekanta har adoptivbarn.

Men dagar ska komma. Vi vet. Den dag hon upptäcker att hon är mörkare än de andra barnen. Men måste hon reagera negativt på det? Alla tycker ju att hon är fin, även de andra barnen.

Den dag hon verkligen inser att hon har dubbel uppsättning föräldrar. Men kommer hon att bli så chockad? Den stabila kärnfamiljen är ju snart ett minne blott och flera av hennes kompisar kommer också att ha mamma ett, pappa två osv. På gott och ont naturligtvis.

Puberteten slutligen. Den kan naturligtvis komma att bli ett helvete. Men vi ska i varje fall försöka göra det så synligt som möjligt för henne och hennes bror. Vi tänker företa en resa till Sri Lanka innan tonåren börjar så att de ska ha färsk minnesbilder från det land som såg dem födas. De ska åtminstone vara beväpnade med kunskaper den dag de existentiella plågorna börjar ansätta deras unga själar.

Att ha barn idag är inte lätt. Man måste ursäkta sig, förklara sig. Detta gäller speciellt för oss som inte kan få hemmagjorda barn. Vårt beslut att skaffa barn är verkligen inte en stundens impuls, ett olycksfall i arbetet eller ens frukten av en het omfamning.

Förhoppningsvis är våra barn avlade i lust och hetta och de är absolut framfödda i smärta och vanmakt. Den vanmakt en människa känner som själv inte kan dra försorg om sitt barn.

Själva får vi dem genom ett idogt, utdraget arbete med papper och myndigheter. Med jobb och kanske skuldsättning för att få ihop de nödvändiga pengarna. Att en stark längtan efter gemensamma barn ligger bakom är självklart.

Vi vill ha barn. Vi tjänar ihop de nödvändiga pengarna, vi fixar alla nödvändiga papper och blir synade i sömmarna både i vårt eget land och det land våra barn är födda i.

Vi är tåliga, tacksamma. Utlämnade åt andra, ovärdiga att själva ställa ett enda krav. Vi har bara att vänta. Och kanske en dag . . . kanske. I ensamheten vågar vi visa varandra våra nakna ansikten, oron, ångesten, vanmakten. Att allt ligger utanför vår kontroll.

Och när barnet äntligen är vårt. Som i ett trollslag förflyktigas allt. Vi återvänder till livet, skrattar, pratar, gråter av lättnad och glädje. Det var värt allt, ja mer än så. Att det kunde vara så underbart, under de byråkratiska procedurernas gång hade vi nästan glömt vad det var vi en gång drömde om.

Men vår "förlösning" sker inte utan smärta. I Sverige är vi vanliga knegare, i det land vi kommer till är vi rika och försedda med kolonialisternas vita hud.

I Sverige räknades vi till socialgrupp tre när första barnet skulle bli vårt och socialutredaren tvingades döpa om våra yrken för att vi skulle bli accepterade i det fjärran landet.

Vi retade oss på detta och såg det som en klassfråga men när vi kom ner till Sri Lanka förstod vi varför. Förvisso var detta yrkesbyte en klassfråga men vem vågar döma? En svetsare på Sri Lanka har ett skjul invid gatan, kan han ge ett adoptivbarn en bra start? Vi förstod myndigheterna på Sri Lanka också. Samtidigt insåg vi att klassfrågan inte bara gäller det internationella perspektivet, som är det dominerande.

Utan också i det lilla, inom Sverige. För en arbetare är det fortfarande mycket svårare än för en människa med högre lön och status att adoptera idag i Sverige. Men barnlösheten viker inte för klassgränser.

Och vi fick möta modern, både under själva utredningen och i destolen ty så är Sri Lankas lag.

Detta glömmet vi inte. Vare sig Saras första mammas lättnad eller Martins första mammas sorg. Vi tänker att det bara är en generation sedan barn i Sverige också lämnades till adoption på detta sätt, därför att mödrarna var ogifta, vanärade, fattiga.

Genom adoptionerna av Martin och Sara har vi sannerligen inte gjort någon u-landsinsats, det är vi fullt på det klara med och det var heller aldrig avsikten.

Vi ville ha barn. Det fanns barn som behövde oss. Det är enkelt.

Men vår nuvarande lycka bottnar någonstans i både en privat och en nationell tragedi. Det är inte lika enkelt att ta till sig.

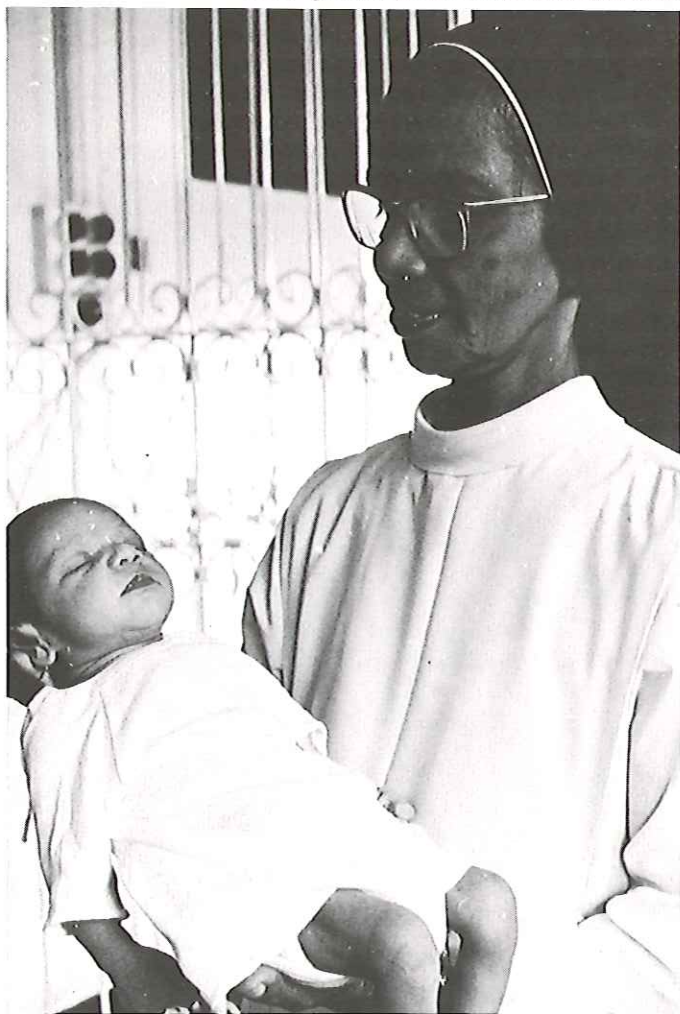
Våra barn ska inte tvingas in i en roll större än de mäktar med där de förväntas ta ansvar för ursprungslandets hela situation. De kommer att bli svenskar med kulturella och sociala rötter i Malung och Göteborg.

Men ett ansvar har vi; att ge dem kunskapen. De ska veta att kampen ständigt pågått mot imperialismen, för nationell och social rättvisa. En kamp vars syfte är att rycka undan grunden på vilken de flesta internationella adoptioner vilar.

Detta ska de veta. Även om de sedan ger sjutton i alltihop.○

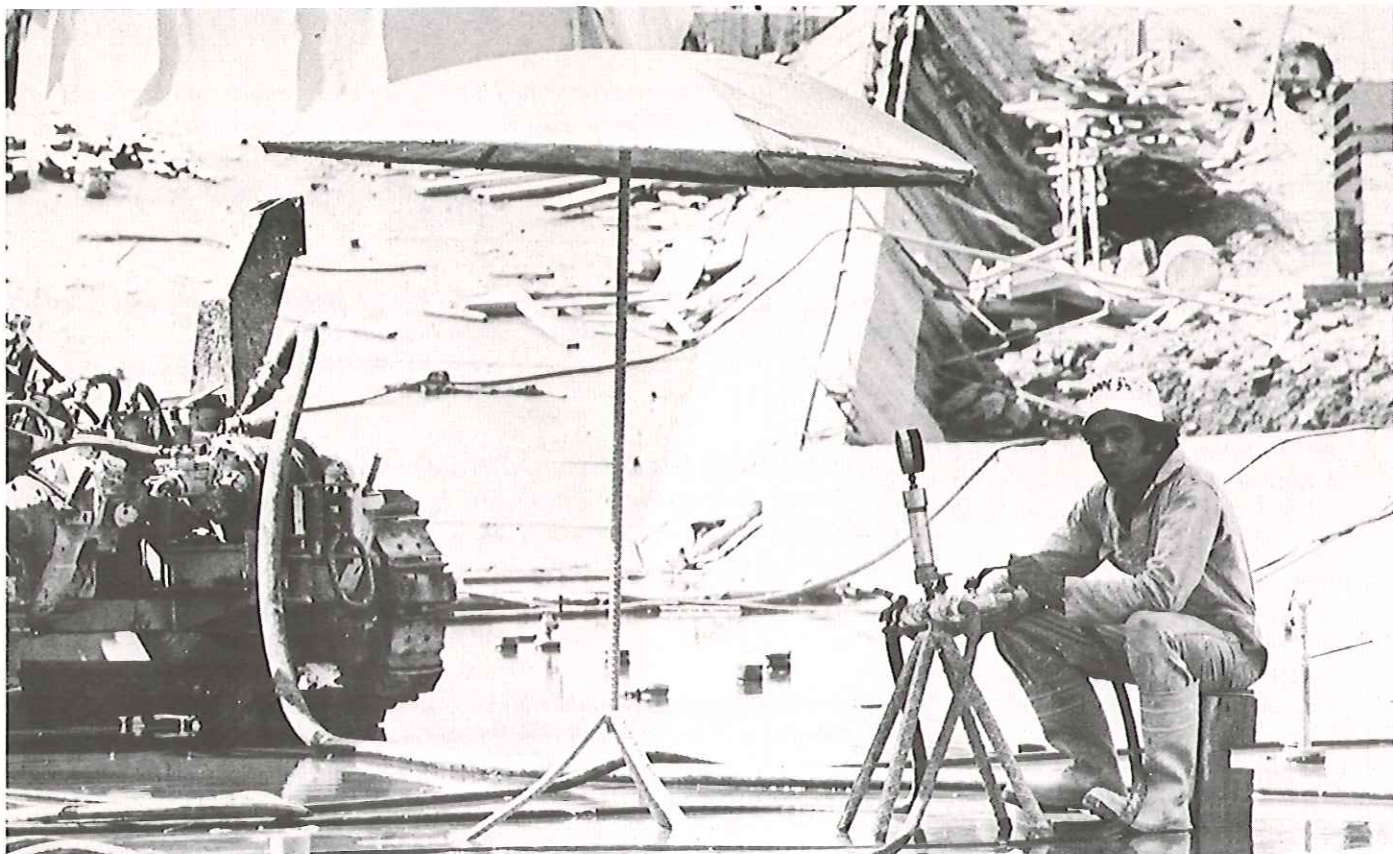
Aino Trosell

Många barnhem i u-länder drivs av kyrkan och de anses oftast som mycket pålitliga. Här håller Rev. Mother Beilehem på barnhemmet Welcome House i Colombo en två veckor gammal flicka. Foto: Thomas Bibin.

Kotmale-dammen invigs

Ett projekt i tiden

Text och foto: Thomas Bibin

Kotmale-projektet i Sri Lanka invigs högtidligen i augusti i år. Därmed går detta väldiga damm- och kraftverksbygge mot sin fullbordan.

I storlek bland biståndsprojekt kan det bara mäta sig med Bai Bang i Vietnam. Men trots att det stridit mot det mesta i svensk biståndspolitik så har debatten om Kotmale varit som en mild sommarvind jämfört med oväsendet kring Vietnam-kollegan.

Vi har dock försökt hålla lågan brinnande. Så låt oss nu fira tilldragelsen med att återge vad centralt placerade personer sagt till oss under åren. . .

Kotmale — en snabbhistorik

Dec 77: Skanska (dåv Skånska Cementgjuteriet) meddelar regeringen (Hans Blix) och SIDA att man tänker lämna offert på utrustning till utbyggnaden av Mahaweli-floden i Sri Lanka.

Mars 78: Sri Lanka frågar Sverige om det går bra att få svenskt importstöd till ett av projekten inom Mahaweli.

April 78: Sverige ger Sri Lanka besked

Det finns inga villkor om anbud i importstödsavtalet med Sri Lanka. Vi har aldrig på något sätt tagit initiativ till att förmå lankeserna till detta.

Hans Blix, dåv. utrikesminister, i juni 1979.

Vi skulle kunnat sätta oss på tvären, men då hade vi antagligen blivit överkörda av regeringen. I efterkloshetens skimmer borde vi valt att göra det, dvs bett att få granska projektet i vanlig ordning.

Sida-chefen Anders Forsse i juni 1980

Det är en smakfråga om vi hade informerat Riksdagen 1979 eller 1980 (dvs. före eller efter att Kotmale-beslutet togs).

Carl Tham, biståndsansvarig i dåv. regering, i maj 1982. ➔

att de kan använda svenskt importstöd till Kotmale och att projektet inte behöver granskas av SIDA (trots protest från SIDA-kontoret i Sri Lanka). Projektet beräknas (av Skanska) att kosta 6–700 milj kr i bistånd (dvs utlandsdelen).

Aug 78: Sverige (Ullsten) meddelar Sri Lanka att man "räknar med" att kunna betala Kotmale utöver det treåriga biståndsavtalet.

Jan 79: Ett första kontrakt mellan Skanska och Sri Lankas regering undertecknas. Arbetena inleds i februari.

Maj 79: Sverige och Sri Lanka tecknar ett treårigt importstödsavtal på sammanlagt 210 milj kr.

Nov 79: Man konstaterar att dammen måste flyttas. Arbetena försenas.

Våren 80: Riksdagen informeras om Kotmale. Kostnaderna beräknas nu till 1260 milj kr. Sverige godkänner att också räntekostnader får betalas med importstödet.

Maj 81: Strejk bland de lokalanställda på Kotmale sedan Skanskas personalchef rivit ner banderoller vid en buddhistisk högtid.

Hösten 81: Kotmale diskuteras för första gången på allvar bland politiker och massmedia i Sverige.

Nov 81: SIDA skickar för första gången ut en expedition för att granska projektet.

April 82: Riksdagen (Konstitutionsutskottet – KU) kritiserar den förra folkpartiregeringen för handläggningen av Kotmale. KU riktar kritik mot att Riksdagen blev informerad om projektet ett år efter att det inleddes och mot att regeringen lovat mer än vad biståndsavtalen gett.

Juni 82: Riksdagen beslutar enhälligt om ytterligare 1 088 milj kr till Kotmale under de kommande sex åren utöver de dittills utbetalda 307 milj kr samt löfte om en särskild förmånlig kredit på 234 milj kr. Därmed undveks en strid mellan socialdemokratin och de borgerliga om projektet, vars totala svenska åtagande nu beräknades till 1 629 milj kr. Det svenska åtagandet beräknades till 80 % av de utländska kostnaderna och 60 % av Kotmales totala pris. Resten avsågs Sri Lanka stå för självt.

Mars 84: Kotmale på nytt aktuellt i Riksdagen. Evert Svensson (s) diskuterar med utrikesminister Bodström om det är rätt att Sverige genom Kotmale bidrar till de multinationella jordbruksbolagens profiler.

Aug 85: Kotmale invigs. När bygget i sinom tid blir helt färdigt kommer det att ge Sri Lanka 200 Megawatt. ☆

Vi menar att Skanska tillämpar godtyckliga anställningar och avskedanden av lokal personal på Kotmale. Här råder ett gunstlingsystem som vi inte kan acceptera.

Ivor Fernando, ombudsman på JSS, den regeringstroga fackföreningen, i januari 1983.

Strejken orsakades av en av våra anställda som inte riktigt hade satt sig in i de här människornas levnadssätt och värderingar. Vi måste göra det när vi är ute så här, annars har vi inte här att göra.

Karl Valter Fornell, avd. chef för Skanska på Kotmale, i januari 1983.

Det går ju att importera tjejer från Thailand hit till Kotmale, och det är väl ett par nya på gång in just i dagarna. Fast dom stämptas av de svenska tjejerna som sitter vid poolen och förfasar sig över sin tredje gin-grogg på morgonen.

Skanska-anställda ungarlar på Kotmale, i januari 1983.

Jag märkte genast svenskarnas stöddiga och överlägsna attityd och deras fördomar mot lankeserna blev allt tydligare. Dom kallade oss "kryckor".

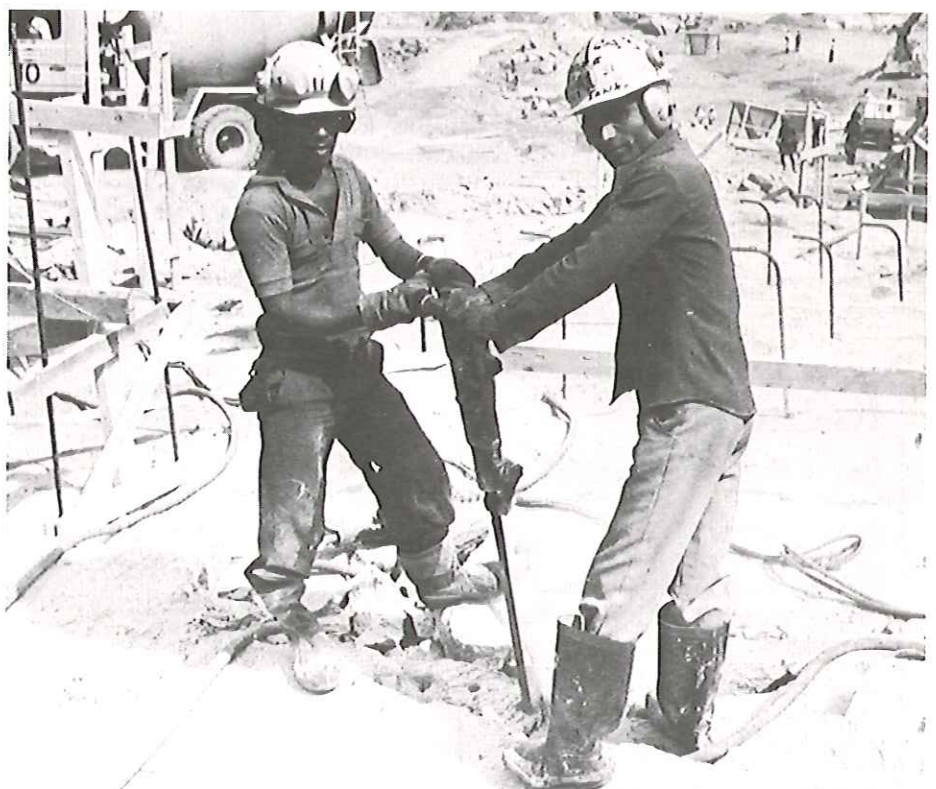
Jeya Karunaratne, fd ingenjör vid Kotmale, i januari 1983.

Visst var det så att det talades om att de multinationella jordbruksbolagen skulle gå in i Mahaweli-projektet. Vår regering presenterade planerna våren 1981. Men planerna har tydligen ändrats, och idag är vi det enda utlandsägda bolag som driver kommersiell verksamhet i Mahaweli.

Priya Lecamwasam, avd. chef på Ceylon Tobacco Company, i juni 1984.

Den svenska regeringen framhärdar att Kotmale är ett rent tekniskt bistånd, att man inte behöver ta hänsyn till vad som händer med vattnet och jorden i Mahaweli som helhet. Det är märkligt för att komma från en regering som gjort sig känd för att värna om fattiga och förtryckta.

Kumar Kupesinghe, sociolog vid Oslos Fredsforskningsinstitut, i oktober 1984. ☆

Ödesmättad stämning i krigets Jaffna

Det är en ödesmättad stämning i Jaffna i dag – en betryckande känsla av hjälplöshet och uppgivenhet möter de få utomstående som vågar sig dit.

I Colombo vädjar myndigheterna och buddhistorganisationerna i radio, TV och tidningar om bidrag till den nationella försvarsfonden, pengar, blodgivning, taggtråd, spadar och annat som behövs i en krigssituation.

Alla utvecklingsprogram i Sri Lankas norra och östra delar – där tamilerna är i majoritet – har avbrutits och medlen har förts över till försvaret, till armén som till 99 procent består av singaleser.

Radion sänder särskilda program för att stärka moralen hos trupperna vid fronten i norr och rashetsen mot tamilerna tar sig makabra uttryck.

Regimen har nu beslutat att gå vidare med kolonialiseringen av tamilernas områden och planerar sända dit 30 000 singalesiska nybyggare som getts både vapen och vapenträning.

– De förbereder folkmord på oss, världen måste reagera, säger biskop Deogupilai i Jaffna i en intervju.

Resignation

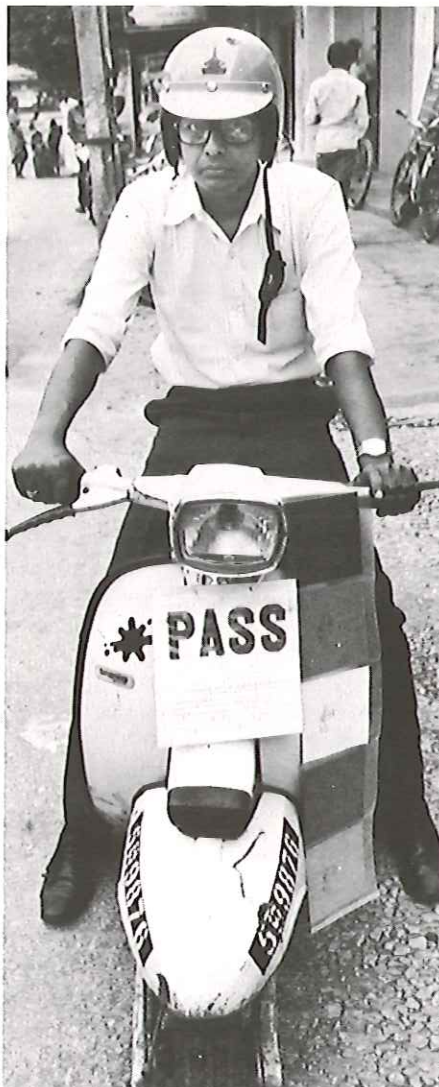
Han slår ut med händerna i en gest av resignation:

– Vad kan vi göra? Ingenting, absolut ingenting. Militärens terror har jagat skräck i oss. Folk varken vågar eller kan gå med ens i ett fredståg. Militären uppträder som galningar, de har satt odisciplinen i system för att skrämja. Även om folk kunde demonstrera så skulle armén öppna eld och döda många. . . . Jag ser inget hopp, vi kan bara vänta och vänta tills de kommer.

I Jaffna delar alla biskopens åsikt: Regimen söker en militär lösning av det sk tamilproblemet och enbart världsoptionen tros kunna påverka dem.

Jag är den förste gästen på fyra veckor på Ashok Hotel, stans näst största. Sen 1 dec har man haft fyra gäster, alla utländska journalister.

Jaffna-halvön, som har nära en miljon invånare, är både belägrad och ockuperad av militären som terroriserar befolkningen i sin jakt på en osynlig gerilla.

Stannar du inte på order, har du inte tillstånd just för den gatan, syns det inte tydligt nog – så skjuts du.

Text och foto: Bo Gunnarsson

Runtom i stan ser jag byggnader och broar som sprängts i luften av både militär och gerilla. Jag visas till den utbrända polisstationen i Chavachcheveri som nu ses som en frihetssymbol av tamilerna: Den anfölls av 200 gerillas med raketvapen och bomber den 20 nov i fjol. 27 poliser dödades, 50 skadades.

Det var en vedergällningsaktion för militärens dödande av civila som påstås vara "tigrar" och den onda cirkeln av hämnd vet inget slut.

Mer än 800 människor har dödats i Jaffna-området sen i höstas.

Tre dagar i Jaffna ger en skrämmande

inblick i en krissituation som redan är ett krig.

Med undantag av några timmar mitt på dan ligger stan helt öde: Folk vågar sig inte utanför sina hus. Militären slår till helt godtyckligt och gör inte den minsta lilla ansträngning för att vinna över befolkningen.

Märkliga ljud

Första morgonen väcks jag av märkliga ljud från gatan och ser en bilkö som är en km lång och där vartenda fordon knuffas fram av unga och gamla. Bensinstationen är öppen bara en dag i veckan, ransonen är 10 liter och det gäller att spara på varenda droppe.

Många sparar bensin för att fly med fiskebåt över sundet till Indien – 50 000 människor har gett sig iväg från Jaffna sen aug 1983.

Jaffna är cyklarnas stad – varje hushåll har 2–4 – men numera måste man oavsett ålder ha licens för att färdas på cykel. Det är en licens som utfärdas för färd till skolan eller jobbet och kan inte användas för att åka till butiken. Samma med bilar och scooters, de måste ha tillstånd för olika gator som måste hängas framtill på fordonet.

Varje tamil måste dessutom bära ID-kort som kollas i vägspärrar.

Cyklar beslagtas

Bara något tusental cykellicenser har utfärdats och de flesta kör alltså "illegalt" med fru och barn på styrstången. Om militären kommer så kastar de ifrån sig åkdonet och flyr – om de hinner. Varje dag beslagtar militären 100-tals cyklar, t o m från skolbarn, och alla förstörs.

På så sätt söker man beröva gerillan möjligheterna att snabbt förflytta sig i stan.

Jag hittar en rickshaw som har tillstånd att åka utmed strandvägen. Men föraren säger ändå nej: Den vita sandstranden, kanske den bästa i det turistparadis som Sri Lanka var tills för två år sen, har förklarats som ingenmansland.

– Dom skjuter, dom dödar, säger han.

En 100 m bred förbjuden zon löper nu längs 320 km av kusten i tamilernas land. Det hindrar inte bara folk från att svalka sig i böljorna utan binder också 170 000 fattiga fiskare vid landbacken. Nu hotar svält och undernäring i varenda fiskeby.

Redan klockan tre slår affärerna igen och folk skyndar hem. Bankerna är helt stäng-

da, deras pengar förvaras i militärläget. Det börjar bli ont om livsmedel, det är månader sen det fanns fisk på marknaden och transporter från söder kommer på sin höjd två dagar i veckan. Det verkar som om militären försöker svälta ut gerillan.

Skottlossning

Det finns mycket "tigrar" i Jaffna. På natten hör man skottlossning, man ser ljussignaler och märkliga djurläten som inte riktigt hör hemma i en stad som Jaffna.

På morgonen får jag veta senaste nytt av en advokat som visar mig på kartan:

– Här sprängde militären en villa vid midnatt, här sköts två människor ihjäl, 200 m bort avrättade tigrarna en tjallare ... Dom band honom vid en lyktstolpe som dom brukar och ...

Nyheter om nattens dramatik sprids från mun till mun, hus till hus.

Gerillan hjälper till: En eller flera gånger i veckan klistrar de upp nya affischer och väggtidningar på murar och portar.

– Militären ser sällan skymten av tigrarna och hämnas på civilbefolkningen, säger advokaten. Men ju fler civila dom dödar desto fler tigrar skapar de.

Mer än 8000 unga i åldern 15–25 år har lämnat Jaffna. Många har gått med gerillan i djungeln, andra har flytt till Indien där de förr eller senare fångas upp av olika befrielseörelser.

"Våra pojkar"

I Jaffna talar man om tigrarna som "våra pojkar" och det står ett romantiskt hjälteskimmer kring dem.

Inifrån katedralen hörs ett mässande av böner: Ett tjugotal troende fastar som pro-

test mot våldet.

Biskop Deogupillai har hotats till livet av militären som anklagar honom för att hjälpa terroristerna, dvs tigrarna. Nyligen mördades en präst i kyrkan i Mannar, flera har skjutsits ihjäl tidigare.

– Vi är mot våld, kvittar vilken sida det kommer från, säger han. Vi är för ett enat Sri Lanka. Men det innebär inte att folkmajoriteten kan beröva minoriteten dess mänskliga rättigheter. Jag vägrar att kalla de militanta tamilungdomarna för terrorister som regimen kräver. Våra pojkar har drivits in i den här situationen genom diskriminering som förvägrar dem utbildning, jobb och framtid. De är offer för statens terrorism och folk här ser dem som frihetskämpar.

Biskopen har i fem år haft regelbundna möten med president Jayewardene och sökt åstadkomma en lösning vid förhandlingsbordet.

"Om Buddha kom till Sri Lanka idag skulle man be honom om hans id-kort. Eftersom det då skulle visa sig att han var från Indien skulle han anhållas som misstänkt terrorist."

Vijay Kumaratunge, ledare för det nybildade Sri Lanka People's Party.

– Problemet kunde ha lösts för 25 år sen, säger han. Kravet på regionalt självstyre restes redan då. Det är inte Tamil-tigrarna som skapat krisen. Vi kan nå en lösning också nu om presidenten visar god vilja och

ger tamilspråket officiell status, upphäver terroristlagarna och ger oss en form av självstyre. Sri Lanka kan förbli enat. Men regimen lider av paranoia och söker man en militär lösning, så delas landet. Jag fruktar det värsta. Det finns varken moral eller sunt förnuft kvar i den singalesiska regimen. Presidenten är gammal men han vill hålla kvar makten och han gör det med hjälp av rasisterna. . .

Dialogen mellan singalesiska regimen och tamilernas politiska parti, TULF, avbröts i jul och nu trappar Colombo upp konflikten med allmän mobilisering och vapenimport, bl a amerikanska stridshelikoptrar som kan användas för bombning av byarna.

Nuvarande armébefälhavaren i norr, brigadör Nalin Seniviratne, som inom kort blir arméchef, har också framfört sina betänkligheter i intervjuer med utländsk press.

– Det enda armén kan göra är att hålla läget under kontroll tills en politisk lösning kan uppnås, har han sagt.

Många tamiler hoppas på tigrarnas styrka och på Indien.

– Om singaleserna börjar slakten på tamiler så tvingas Indien ingripa och vi får uppleva en repris på Bangladesh frigörelse, säger en affärsman.

Men efter mordet på Indira Gandhi – hennes bild finns uppklistrad i hela stan – så har en känsla av hjälplöshet och resignation spritt sig.

Det är bara på universitetet som jag möter en tillförsikt.

Rektorn, som ilsket slåss mot myndigheter och militär för att få fängslade studenter frigivna, medger att många unga redan gett upp sina studier och gått ut i djungeln.

De studenter som jag talar med tror att tigrarna kan vinna en militär seger. De visar mig bilder i färg av massakrar på fattiga bybor och de talar i marxistiska termer om befrielsekriget.

– När helvetet brakar loss då kommer de 3000 av oss som är kvar på universitetet att ta till vapen, säger en av dem.

Mödrarnas front

I en bungalow i en idyllisk palmdunge möter jag åtta medelålders välklädda kvinnor – ledarna för Mödrarnas Front i Jaffna.

Det är en ny men långt ifrån underjordisk organisation: Den bildades i somras sedan militären rövat bort 500 pojkar och lika många försvunnit spårlost. De bildade en mödrafront efter argentinsk modell och har vågat trotsa militären i två stora demonstrationer.

– Vi kräver en politisk lösning, säger en kvinna i blå sari. Dödandet på båda sidor drabbar ungdomen, en hel generation kommer att gå förlorad. Många singalesiska soldater stupar också. Vi har sökt nå kontakt med deras mödrar för att bilda en nationell mödrafront men tiden verkar inte mogen än.

På min fråga medger hon att hennes tre söner alla lämnat hemmet och troligen befinner sig i djungeln.

– Jag har inte hört något alls från dem ...

Efter sin död fick han hyllas

Faiz Ahmed Faiz är död. Den poet som för urdun betytt detsamma som Neruda för spanskan, Majakovski för ryskan och Nazim Hikmet för turkiskan. En poet som till fullo behärskade det klassiska språket och de traditionella stildragen, men som utnyttjade dessa på ett nydanande sätt.

Formellt var Faiz en traditionalist – både i språk och stil – och han skrev *ghazal* och *nazm* på klassiskt vis. Hans radikalitet låg i stället i innehållet i diktningen. Han gav en demokratisk och socialistisk innebörd åt de ärvda metaforerna och stildragen från *ghazal*-traditionen.

Just denna förmåga att förmedla ett uppriktigt innehåll i traditionell form gjorde att Faiz Ahmed Faiz blivit en poet som sjungs i gathörnen lika väl som han hedras av de lärda och intellektuella.

Faiz föddes i Sailkot i det ännu odelade Punjab 1911. Han började skriva poesi redan under skolåren, och i mitten av 30-talet framträdde han som en ung talangfull poet. Efter att ha arbetat som lärare i engelsk litteratur i Amritsar, och under andra världskriget ha deltagit i propagandakriget mot fascismen övergick han efter Pakistans

Poesins tungomål

Urdu är de indiska muslimernas gemensamma språk. Det växte fram under mogultiden då det var kommandospråk i armén. Närbesläktat med hindi, har det inslag av sanskrit, och med arabiska, persiska och turkiska låneord. Det skrivs med arabiskt alfabet medan hindi skrivs med devanagari-alfabet.

Urdu är officiellt språk i Pakistan, även om majoriteten av befolkningen till vardags talar regionala språk som punjabi och sindhi. Däremot talas urdu allmänt bland de muslimer som flyttat från Indien till Pakistan. Och i Indien talas urdu av ca 30 miljoner människor i stater med stor muslimsk befolkning som Andhra Pradesh och Bihar.

Urdu är ett språk som väl lämpar sig för poesi, och det har funnits många stora urdu-poeter. De följer i stort de arabiska och persiska versmåten. Mest berömd är *ghazal*-diktningen, som ungefär motsvarar europeisk sonett- eller balladdiktning.

födelse 1947 till att bli journalist på dagstidningen *Pakistan Times*.

Fängelse

För de pakistanska regimerna har Faiz erbjudit problem. Å ena sidan var Faiz redan i mitten av 1950-talet erkänd som den yppersta poeten i Pakistan – en ställning som ingen regim vågat ifrågasätta. Men samtidigt var han kommunist. Med följd att han i flera omgångar kastats i fängelse.

Första gången var 1951, då han arresterades i samband med en konspiration. I fyra år satt han fängslad. Under den tiden skrev Faiz några av sina bästa verk. Efter militärkuppen 1958 höll sig Faiz en längre tid utanför offentlighetens ljus. Han lämnade hemprovinsen Punjab och bosatte sig i Karachi.

Förbjöds

Efter Zias kupp 1978 förbjöds hans poesi helt i radio och TV. Och Faiz själv såg sig tvungen att fly landet. De sista åren av sitt liv tillbringade han därför i Beirut där han gav ut tidskriften *Lotus*. Men när israeliska trupper marscherade in i staden 1982 måste Faiz fly än en gång, nu till Tunisien.

Svårt sjuk återvände han dock i oktober 1984 till Pakistan. Den 20 november avled han på sjukhus i Lahore.

Faiz var mycket hedrad även utomlands, och var en förgrundsgestalt i internationella författarsammanhang. Pakistans främste poet ägnades dagen efter sin död ett storsla-

We will see

*We will see.
Certainly we, too, will see
That promised day –
That day ordained
When these colossal mountains
Of tyranny and oppression
Will explode
Into wisps of hay –
The day
When the earth
Under our feet
Will quake and trob
And over
The heads of despots
Swords of lightning
Will flash –
The day
When all the dols
Will be thrown out
Of this sacred world
And we
The destitute and despised
Will – at last –
be granted respect.
The day when crowns
Will be tossed
Into the air
And all the thrones
Utterly destroyed.
Only the name of God
Will remain
Who is both absent
And present –
Both the seen
And the seer.
The cry
"I am Truth"
Will rend the skies
Which means
You, I, and all of us.
And sovereignty
Will belong to the people
Which means
You, I, and all of us.*

get minnesprogram av indisk TV, och den indiske premiärministern Rajiv Gandhi skickade kondoleanstelegram.

Stor poet

Efter det tvingades Pakistans TV, som i sju år totalt bannlys Faiz, till att också visa ett minnesprogram över Faiz, fyra dagar efter dödsfallet. Men Ziaregimens förakt fortsatte trots detta ända in i det sista. Vid begravningen förbjöds sålunda filmkameror, som skulle bevara minnet till eftervärlden.

Faiz Ahmed Faiz är dock en alltför stor poet för att glömmas bort bara därför att Ziadiktaturen ogillar hans kritiska texter. 20 000 människor samlades vid begravningen – och Faiz dikter lär reciteras länge än runt om i Pakistan och Indien.

Av Faiz diktverk finns tyvärr endast en ringa del översatt till engelska. Vi publicerar här intill en av dessa dikter. ●

Lars Eklund

Okonventionellt om orättvisor

Sain Sucha: *The Roots of Misery*
(Vudya Kitabon, Sollentuna)

Suchas bok är ett bra försök att spåra orsakerna till orättvisor och misär i u-länderna med speciell hänvisning till Pakistan.

Han inleder sin bok med en självbiografisk beskrivning där han uppriktigt anger alla intryck som inpräntats i hans unga och känsliga sinne. Hans ganska okonventionella uttrycksätt och språkbruk är kanske *hans sätt* att skilda orättvisorna i Pakistan. Hans känslor för de förtryckta i alla livets skeden bör värdesättas men hans slutledningar och botemedel kanske inte alltid delas. Många av hans synpunkter är diskutierbara.

Han har valt en svår väg. Tex: Orsakerna till Pakistans uppkomst är ett svårt ämne. Hur mycket har religionen exploaterat staten eller tvärtom? Vem är muslim? Varför och hur missleder de så kallade religiösa ledarna det oskyldiga folket? Eller finns det något behov av religion? Vilken religion eller livsfilosofi är bättre än någon annan? Detta är inga lätta frågor.

Hans sista kapitel "The Human Problem" (Mänsklighetens problem) är av speciellt intresse. Frånsett andra problem ställer han den kritiska frågan "Vad är meningen med människans liv?" och försöker sedan besvara den. Han har modet att säga saker som många då och då funderar på men inte vågar säga. På det hela taget är boken tankeväckande och förtjänar analytisk läsning.

Riaz Cheema

Personligt om resande

Tomas Löfström: *Transit. Reseberättelser*
(Wahlström & Widstrand)

Få svenska reseskildrare av idag är lika angeläna att läsa som Löfström. I denna senaste bok har han samlat ihop ett antal essäer och artiklar som tidigare varit publicerade i olika tidningar och tidskrifter.

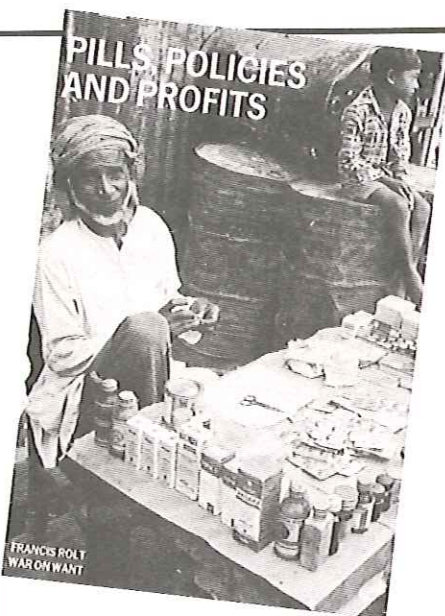
De präglas alla av hans personliga förhållningssätt till resandet, vare sig det handlar om att åka i tredjeklasskupé i Indien eller om att glida fram över den skånska slätten med rälsbuss från Malmö till Ystad. Med associationer och ett myller av detaljer ges färg åt den välskrivna prosan, och man förnimmer själv känslan av hur det verkligen är på platsen.

Medvetet blandas berättelser från när och fjärran. Löfström vill betrakta världen på samma sätt om det handlar om Sverige som Asien, ur den medvetne resenärens perspektiv – som inte nöjer sig med att läsa sig till kunskap utan själv vill uppleva världen.

Bland essäerna återfinns berättelsen om den märkliga svenskan Aurora Nilsson som hamnade i Afghanistan 1927, sedan hon gift sig med en student i Berlin. Under namnet Aurora Asim Khan gav hon senare ut en bok om sin tid i Afghanistan och sin flykt därifrån.

Förutom berättelser om egna upplevelser återfinns i boken också artiklar om andra reseskildrare. En intressant sådan är om Hermann Hesse. En annan är en genomgång av den litteratur som finns om Tibet.

Lars Eklund

Piller och profit

Francis Rolt:
Pills, Policies and Profits.
War on Want, London 1985.

1982 infördes en ny läkemedelslagstiftning i Bangladesh som nära följde de rekommendationer som utfärdats av Världshälsoorganisationen. Lagstiftningen tillhör de mest genomgripande i världen, och mötte naturligtvis starkt motstånd från såväl multinationella företag som lokala grupper med intressen i läkemedelsbranschen. (Se Sydasiabulletinen 4/82)

I en nyutkommen bok – *Pills, Policies and Profits* av Francis Rolt – redovisas de svårigheter som mött dem som sökt arbeta för en förbättrad hälsovård och läkemedelsdistribution i Bangladesh. Trots motståndet kan stora framgångar ändå noteras i form av lägre priser och ökad tillgänglighet på de viktigaste basläkemedlen.

Boken ges ut av den engelska u-landsorganisationen War on Want och kan beställas från War on Want, Three Castles House, 1 London Bridge Street, London SE1, Storbritannien. Priset är £3.55 inkl porto.

Daniel Asplund

Svagt om Nehrudynastin

Tariq Ali: *The Nehrus*
(Picador)

I förordet till Tariq Alis nyutkomna bok om Nehrudynastin hävdar Salman Rushdie att det skapats en mytbildning eller kollectiv dröm kring denna familj. Därefter förväntar man sig att Ali ska bidra till en av-myologisering eller demaskering. Men det gör han inte.

För att ta Jawaharlal Nehru (1889–1964) först. Ali framställer honom som en hederlig och intelligent socialist och demokrat. I detta finns ingenting nytt, och det är det inte heller i beskrivningen av Jawaharlals samtid. Kanske beroende på att Ali har använt Nehrus egna böcker som förlaga till sin egen.

Indira Gandhi (född Nehru, 1917–1984) får en mindre ödmjuk behandling, och hennes söner Sanjay och Rajiv kritiserar ofta. Men samtidigt presenteras så mycket av bakgrunder till deras

handlingar att de framstår som politiskt kloka och oftast lagliga. Det finns undantag: Tex röjningen av Turkman Gate i gamla Delhi under undantagstillståndet, men å andra sidan framträder Sanjays bilprojekt i en mycket avdramatiserad form.

Den positiva inställningen till Nehrufamiljen förstärks av en respekt gentemot det parti som den har lett, nämligen Kongress-partiet. Mot detta står en kritisk och delvis osaklig bild av de andra partierna och deras ledare. Det gäller de religiösa partierna, vissa regionala grupperingar som exempelvis den assamesiska studentrörelsen mot bengalisk invandring, men också kommunistpartierna, såväl CPI, CPM som CPML. Att några f d naxaliter anslöt sig till Bhindranwale i det Gyllene Templet låter Ali oss inte vara ovetande om, och på det hela taget ligger Alis version av Punjabproblematiken mycket långt från den radikala sikh-versionen.

En stor del av boken ägnas åt att utreda Nehrufamiljens familjeliv och psykologi. Vi får goda beskrivningar av Jawaharlals far, "levnadsmaniskan" Motilal, hans mera traditionella mor Swaruprani och hans unga hustru Kamala, som dog ung av tuberkulos. Därtill ges antydningar om Jawaharlals kärleksförhållande med Lord Mountbattens hustru, Lady Edwin, (detta förhållande har nyligen bekräftats i Mord Mountbattens "officiella" biografi). Indiras förhållande till sin man Feroze beskrivs ingående, så att man kan förstå varför Feroze valde att bo för sig själv i Delhi hellre än hos Indira och Jawaharlal i ämbetsbostaden. Feroze framstår, tillsammans med Krishna Menon (vänsterorienterad intellektuell, som en tid var försvarsminister), som bokens "hjärte". Det är typiskt att de bägge var kongresspolitiker som stod Nehrufamiljen nära både politiskt och personligt.

Bokens största problem är behandlingen av dynastins mekanik. Dynastin har ju inte skapats genom att en familjemedlem har överlämnat makten direkt till nästa: Jawaharlal skapade sin egen politiska position, Indira skapades av andra kongresspolitiker, och även om Sanjay och Rajiv utkorades av sin mor och därmed utåt framstod som arvtagare, blev Rajiv trots allt insatt på sitt ämbete av andra kongresspolitiker efter sin mors död.

Varför accepterar så många politiker och så många väljare Nehrufamiljens företrädesrätt? Ali kommer på de sista sidorna in på att politiskt makt/legitimitet i Sydasiens ofta flyter inom familjer. Men han kommer inte med någon närmare historisk eller antropologisk redogörelse av fenomenet, bortsett från ett halvhjärtat försök att förklara det hela med folkets låga kulturella nivå och utbredda övertro (sid 299).

Men antingen måste man ta Sydasiens kultur på allvar och förklara mekanismerna för maktöverföring i detalj, eller också måste man klagöra på vilket sätt mytbildningen kring Nehrufamiljen fungerar. Som boken föreligger bidrar den inte till en av-myologisering eller till att skapa en ny alternativ myt. Med hänsyn till att Ali är trotskist och just har redigerat boken *The Stalinist Legacy* (Pelican, 1985) är hans insats mycket svag. Kanske har han ingen lust att röra vid myten?

Sammanfattningsvis kan man säga att det är en lättläst och up-to-date bok baserad på historiska standardverk, blandat med författarens personliga erfarenheter. Bokens vetenskapliga värde föringas av att den saknar litteraturhänvisningar i texten, saknar bibliografi liksom register. Men förmodligen kan den sälja lika bra som *Freedom At Midnight*, om än till en något yngre publik.

Stig Toft-Madsen

Notiser från Sydasiens januari–april

Indien

Spionskandal

Natten till den 16 januari slog säkerhetspolisen till mot en spionkedja, med affärsmannen Coomar Narain som spindeln i nätet. Franska, östtyska och polska diplomater hade försetts med hemliga militära uppgifter.

Lag mot partiavhopp

I slutet av januari drevs en ny lag igenom i parlamentet som innebär att partiavhoppare inte får stanna kvar i församlingen. En lång tradition av politiker som byter parti så fort vinden vänder bryts därmed. Kritiker menar dock att lagen utformats alltför vittgående – ingen som helst samvetsröstning vid sidan av den officiella partilinjens

tillåts framöver.

Journalist hotas

Brahma Chellaney, 27-årig AP-journalist, som rapporterade om arméns stormning av Gyllene templet i Amritsar förra året, hotas av långvarigt fängelsestraff. Hans rapporter om att oskyldiga dödade vid stormningen betraktas som förtal och uppvigling.

Sikhledare släppta

Åtta moderata sikhledare, som greps i juni –84, släpptes fria den 11 mars. Därbland presidenten för Akali Dal – Harchand Singh Longowal.

Arjun Singh, f d guvernör i Madhya Pradesh, har utsetts till ny guvernör för Punjab. Det ses som ett tecken på att Rajiv Gandhi vill öka ansträngningarna att nå en uppgörelse i Punjab.

Pakistan

Flygkapare inför rätta

Rättegången mot fem sikh-extremister som kapade ett indiskt plan 1981 och flög det till Lahore, inleddes den 9 mars. Dagen innan avrättades Nasir Baluch, medlem av Ali Bhuttos parti PPP,

som importerades till Sri Lankas teplantager för hundra år sedan och som nu tvingas tillbaka till ett ovisst öde i Indien.

THE UNDESIRABLES kommer att bli ett standardverk för dem som vill lära känna en bortglömd aspekt på regeringens krig mot tamilminoriteten i Sri Lanka.

THE UNDESIRABLES (De Icke Önskvärda) sammanfattar för första gången den tvångsförvisning av plantagearbetare från Sri Lanka som inleddes i slutet av 60-talet och som intensifierats i och med förföljelsen mot tamilerna under senare år.

THE UNDESIRABLES berättar också om det öde som möter de förvisade i Indien: ett systematiskt bondfångeri under namnet rehabilitering.

SYDASIENS specialpris: 85:–

BESTÄLLNING

sker enklast genom att ni sätter in 85:– på SYDASIENS postgiro 79 54 96–9 och anger boktiteln på talongen. Man kan också beställa per telefon eller brev, se adress och tel på sid 2.

The Undesirables är inbunden och har 253 sidor. Detta är första utgåvan och förlaget är KP Bagchi i Calcutta. SYDASIEN är skandinavisk distributör.

och som var delaktig i kapningen av ett pakistanskt plan som flögs till Afghanistan 1981. Avrättningen ses som ett led i regimens ambition att visa upp en hård attityd mot terrorism. Medlemmar av PPP och andra oppositionspartier protesterade mot avrättningen.

Stamhövding angräps

Fem människor dödade och sex skadades när regeringstrupper slog till i början av mars mot högkvarteret för den självständiga stamhövdingen och opiumkungens Wali Khan i Khyberpasset nära den afghanska gränsen.

Afghanistan

Nyval utlyst?

Enligt radio Kabul har Babrak Karmal beslutat om nyval till parlamentet. Syftet med detta skulle vara att ett nytt parlament kunde få slut på kriget. (SDS 13/4)

Nepal

Låneskandal

Regeringen under premiärminister Lokendra Bahadur Chand, som tillträdde 1983 med löftet om att leda en effektiv och okorrumperad regering, skakas nu av en låneskandal. I regeringens namn var Bahadur och andra ledande personer i färd med att ta privatlån i England på sammanlagt en miljard dollar. Riksbankschefen och flera andra högre ämbetsmän har avskedats.

Tibetgränsen öppnas

Gränsen mellan Nepal och Tibet ska öppnas för turister, enligt ett avtal i Lhasa den 7 mars. Till en början gäller det endast tillåtelse att besöka den tibetanska byn Zham, nära gränsen, där ett nytt hotell uppförts.

Sri Lanka

Kolonisering av tamilområden

President Jayewardene sa i Anaimadu den 21 januari att man fattat beslut att kolonisera norra Sri Lanka med singalesiska nybyggare. Han uppmanade varje parlamentsledamot att ta ut 100 familjer var för koloniseringen.

Vänsterledare arresterad på nytt

Vasudeva Nayanakkara fängslades på nytt den 18 februari. Nyanakkara leder det lilla vänsterpartiet NSSP som är känt för att bland singaleser stå för linjen att tamilerna borde ha rätt till någon form av självstyre om de så önskar. Han fängslades också efter förföljelserna mot tamiler i juli 1983 då presidenten försökte göra vänstern ansvarig för mordbränderna m m.

Presscensuren hårdare

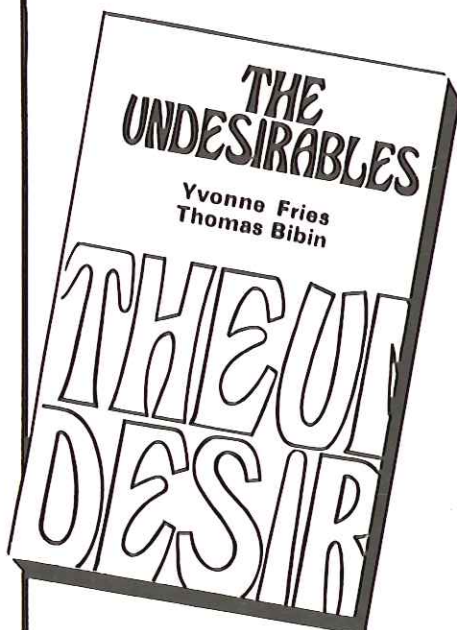
Regeringen meddelade att från den 1 februari råder censur på alla pressuppgifter om arméns bekämpning av "terrorismen". Sri Lankas armé som numer anses vara den sämst disciplinerade i hela Asien skyddas därmed från besvärande granskning.

Ny fas i kriget

Den 20 februari rapporterades en fem timmar lång gerillaattack mot armébasen Kokilai. Enligt uppgift var detta första gången som de tamilska separatisterna sökt en öppen konfrontation och det med tunga vapen. "Slaget" inträffade bara två dagar efter det att gerillan sökt överraska sjöbasen på Karainagar och armélägren i Valvettiturai, Gurunagar, Nelliady och Elephantpasset.

För regeringen är det nu enbart en militär lösning som gäller. "Min uppfattning är att vi inte kan komma fram till någon lösning utan att först utrota terrorismen", sa presidenten nyligen medan säkerhetsministern sa att "en förhandlingslösning är omöjlig så länge de tamilska separatisterna hämtar förstärkningar i Tamil Nadu".

Förvisning från Paradisön

"The Undesirables", reportagebok på engelska om förvisningen av tamilska plantagearbetare från Sri Lanka till södra Indien.

Den största folkvandring någonsin som avtalats två länder emellan.

Lika många människor som Vietnam-flyktingarna, det sk Båtfolket.

Det glömda folket, arbetarna

Eggon Lundgren:

”Det indiska anslår mig, och jag känner dermed en oförklarlig och underlig sympati”

I dessa tider av glättade framställningar av kolonialismen i Indien finns det anledning att påminna om existensen av äldre, samtida skildringar i vilka förhållandena ofta beskrivs mer rakt på sak.

En sådan är den svenske konstnären **Eggon Lundgrens** ”Indien – En målares anteckningar”, en av de äldsta i en mycket lång rad svenska Indien-böcker.

Boken kom i flera upplagor, och den jag har framför mig gavs ut så sent som 1884. Men Lundgren besökte Indien redan 1858 – som tecknare i brittisk sold. Det var under Sepoy-upproret, och till hans uppgifter hörde att illustrera krigsreportagen i Times.

Han for med båt via Ceylon och Madras till Calcutta. Därifrån reste han vidare med flodbåt uppför Ganges till Allahabad. Han red sedan en tid med de brittiska trupperna under lord **Clyde**, innan han från Lucknow tog sig tillbaka till Calcutta bl a via Cawnpore, staden där upproret utbrutit, nu lagd i ruiner.

Jämfört med senare reseskildrare eller dagens turister var det kanske inte mycket av Indien han såg. Men han såg mycket i de områden han genomreste, och han är en lysande berättare vare sig han skildrar folkliv, landskap eller te arkitektur. Också om han ser den brittiska närvaron som så självklar att han inte ens behöver försvara den, saknar han senare beskrivares nedvärderande attityd till det indiska.

Några rader ur avsnittet om Benares ger ett bra prov på hans prosa:

”Det hela gör ett, så att säga, poetiskt intryck, sagolikt, fantastiskt, och talar derjemte högt om en kultur, främmande för oss, men som dock rundt omkring bär spår af en kraftig och liffull utveckling.

Det indiska anslår mig, och jag känner dermed en oförklarlig och underlig sympati.”

Tonen är annars ofta ironisk, inte minst när det gäller det koloniala societetslivet, och ironin utsträcks för det mesta till att omfatta också honom själv. Som alla goda reseskildrare står han i centrum av sin berättelse – också när han umgås med unga damer på klubben eller med deras män i fält.

I november 1858 befann han sig tillsammans med Times-korrespondenten **Russel** strax bakom fronten under striderna mot rajan av Amethi. Hans egna insatser begränsades därvid vanligen till ritstiftet, men under slaget vid Dondiakera nära Ganges den 24 november råkar han hamna mitt i bataljen. Han skriver att det var ”i hög grad lifvande” och liknar situationen vid ”en jagt”.

”I galopp störtade äfven jag framåt midt i strömmen af kanonvagnar och soldater, svarta, krutbrända, smutsiga hopar af folk till häst och till fots, bland bårar med sårade, bland musikanter och tross. Öfver backiga och djupa hålvägar, i ett moln af damm och rök, i trängsel af sikhs med krokiga sablar, bland sparkande kameler och lösa artillerihästar gick min ridt i flygande fart öfver stock och sten.”

Så kunde det alltså gå till när en svensk konstnär 1858 deltog i nedkämpandet av Sepoyupproret.

Som bekant ledde upproret inte till större indisk frihet. Tvärtom resulterade det i att Indien övergick från East India Company till brittiska kronan, varigenom ett nytt kapitel i historien om den europeiska underutvecklingen av Asien tog sin början. ●